

זאת ה'תורה

שבת פרשת נח תשע"ט

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב **יצחק גינזבורג** שליט"א

גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נְפִלְאוֹת מִתּוֹרַתְךָ

איך לקבל
החלטות

ברוח הקדש?

13

שעבוד תרבותי -

איך יוצאים מזה?

24

ברכות בחשבון

עיונים ורמזים בפרשה

38

המדור *אילדים*

הכי גבאה, הכי נאון

45

סימני תשע"ט

התוועדות הכנה לשנה החדשה

03

כל משברין וגליך

ארבעה אבות-טיפוס של משברים

21

מעין גנים

נקודה חסידית לפרשת השבוע

25

טעם מצוה

פרו ורבו חלק ב'

29

ניגון הסכך

ניגון חדש מחג הסוכות

33

ספור חסידי

רבי אברהם דוד מבוטשאטש

34

מענות ותשובות

תשובות הרב לשואלים

36

הקדמת המערכת

שבת שלום לכל הקוראים, אנחנו שמחים להגיש לפניכם עוד חוברת **ואביטה** מלאה בכל טוב לכל בני המשפחה מתוך שיעורי והתוועדויות **הרב יצחק גינזבורג שליט"א**, בתקווה שיאירו את השבת שלכם וממנה לכל ימות השבוע.

מה בחוברת?

נתחיל עם **התוועדות הכנה לשנה החדשה** שהתקיימה באלעד. התוועדות (שנקודה מעובדת ממנה כבר התפרסמה בגליון וילך-ויה"כ) סובבת סביב **סימני השנה החדשה** ובמיוחד סביב סוגיית **טביעת עין** בנגלה ובנסתר. את התוועדות הזו משלימה התוועדות ברית מילה לנכד של הרב – שהתקיימה למחרת – והיא תשלח בע"ה **למנויי התפוצה שלנו במייל**.

לחביבותא דמילתא מצורף **מאמר מרתק לפרשת נח**, על בסיס התוועדות מכ"ט תשרי תשע"ג, שנדפס גם בספר **הממד הפנימי** (אותו ניתן כמובן לרכוש אצלנו באתר) המדבר על **ארבעה סוגי משברים, בכלל ובפרט**.

נמשיך עם המדור החדש והנפלא לפרשת השבוע – **מעין גנים**, בו נקרא השבוע על מהות המושג **ברית**, המופיע לראשונה בפרשתינו, שכן "הכל הולך אחר הפתיחה". ומשם נעבור ל**טעם מצוה** לחלק ב' של מצות **פרו ורבו**, שעוסק בחלקי המצוה ובגדר קיומה אצל גר שכבר היו לו ילדים ונתגייר.

ויש לנו הפתעה קטנה, תווים ל**ניגון חדש** משמחת בית השואבה - ניגון הסכך. **בסיפור החסידי** נספר על רבי **אברהם דוד מבוטשאטש**, תלמידו של רבי לוי צחקמבארדיטשוב (עליו כתבנו בשבוע שעבר). וכמובן שיש לנו **מענות ותשובות** בשבילכם, חדשים גם ישנים, על התעצמות עם מידת החסד, מתנות לילדים, תשובה ואהבה, עין הרע ועוד. השבוע זכינו למדור **ברכות בחשבון מורחב במיוחד**, שמתוך הרמזים והתופעות המתמטיות, נוכל ללמוד על יסוד חשוב בתורת הבעל שם טוב, **שכל מקום בו כתוב בתורה אין, ניתן לקראו אין**.

ונסיים עם **המדור לילדים**, החדש והמרענן (עליו קבלנו המון תגובות טובות שמחות ומשמחות) שיספר לנו השבוע על צדיק מיוחד ומלכותי – **רבי ישראל מרוז'ין** – שיום ההילולא שלו חל בג' מרחשון, ונראה מה אנחנו, מבוגרים וצעירי הצאן, יכולים ללמוד מהנהגתו המיוחדת של רבי ישראל. **שימו לב ילדים, יש לנו חידה עבורכם, פתרו נכונה וותוכלו לזכות בפרס!**

שבת שלום ומבורך,

המערכת

לקבלת השיעורים במייל ולהצטרפות לצוות המפיצים: itiel@pnimi.org.il

עריכה: אביב מויאל | **מערכת:** הרב יוסי פלאי, בעז יעקבי ואיתאל גלעדי

סימני תשע"ט

קיצור מהלך השיעור

בכ"ה אלול, יום בריאת העולם, נתן הרב שיעור הכנה לשנת התשע"ט. רובו של השיעור עסק בסימני השנה הבאה עלינו לטובה, ולכן כל השנה הזו זמנו היא. סימני השנה הם סימני דרך לעבודתנו הפנימית במשך השנה כולה.

פרק א עוסק בזיקה בין יום בריאת העולם, כ"ה אלול, לראש השנה, יום בריאת האדם. היחס בין שני הימים הוא כיחס בין נבואת כל הנביאים ב"כה" (כ"ה אלול) לנבואת משה ב"זה" ("זה היום" האמור בראש השנה). בפרט, היחס בין הימים הוא בין אור (שנברא בכ"ה אלול) לאמת ("ראש דברך אמת" בראש השנה). מכאן מגיעים לפסוק "שלח אורך ואמתך" אותו מפרש רש"י על מלך המשיח ואליהו הנביא (ויש לו קשר גם לאברהם אבינו ומשה רבינו).

פרק ב פותח ברמז מיוחד לשנת תשע"ט – **תהא שנת טביעת עין**. סוגית טביעת עין היא סוגיה רחבה בנגלה שבתורה, והפרק מאריך במעלת טביעת עין לגבי סימנים, ביחס בין "טביעת עין" בראיה ל"טביעת עינא דקלא", ובמשמעות טביעת העין בנפש.

פרק ג עוסק ברמז 'קבלי' – **תהא שנת טהירו עילאה**. טהירו עילאה הוא סוד מלכות דאין סוף, התפשטות (אור) ה' לברוא את העולם שעל ברואיו ימלוך, ענין מובהק של ראש השנה. טהירו עילאה הוא גם סוד שרש נשמת משיח, לו אנו מצפים, והוא-הוא ניצוץ משיח בנשמתו הטהורה של כל יהודי.

פרק ד נותן רמז מסוג אחר – הערך הגימטרי של **תשע"ט** הוא "**לב נבון יקנה דעת**", ומכאן מתפתחת התבוננות בפסוקי "לב נבון" בתנ"ך. רבינו יונה על משלי מסביר שהדעת – שהיא בעצם סוג של רוח הקדש – היא הכח להכריע במציאות על סמך שיקול הדעת בלבד, ללא ביסוס שכלי נוסף (בדומה לזיהוי בטביעת עין, ללא סימנים חיצוניים). הבסיס האמתי ליראת ה' היא אותה דעת פנימית, לה ניתן לזכות השנה.

פרק ה עוסק בעוד הבט של השנה המיוחדת בה אנו נמצאים – השנה הארוכה ביותר האפשרית, שנה בת 385 ימים. כל הזמן היהודי הוא זמן שמת, ושנה בה יש **לב-שמחה** ימים היא שנה בה אפשר להספיק הרבה מאד (וגם לתת הכי הרבה צדקה...).

אלהים יהי אור ויהי אור. וירא אלהים את האור כי טוב³. כתוב "תמיד עיני הוי' אלהיך בה [בארץ ישראל, **ארץ** נוטריקון **אור זרע**

– אלעד.

א ראה ר"ה י, ב (כדעת רבי אליעזר).

ב בראשית א, ג-ד.

א. "אורך ואמתך"
כ"ה אלול – ראשית גלוי
אור השנה הבעל"ט

היום אנחנו ביום בריאת העולם, כ"ה באלול^א, היום של בריאת האור – "ויאמר

נרשם על ידי איתיאל גלעד. לא מוגה. אור לכ"ה אלול ע"ח

לפי הפשט המעלה היא ב"זה", נבואת משה רבינו, אבל כתוב בחסידות¹ שיש גם מעלה ב"כה". "זה" הוא אור פנימי, אבל "כה" הוא אור מקיף. יש מעלה באור הפנימי של "זה" יותר מאשר במקיף של "כה", וגם יש מעלה במקיף של "כה" ביחס לפנימי של "זה", וצריך לחבר אותם. לכן אומרים "זה" היום תחלת מעשיך", מעלת ה"זה", אבל יש חשיבות גם ב"זכרון ליום ראשון", להיום, "יהי אור".

"יום אחד" ו"יום ראשון"

בתורה יום ראשון נקרא "יום אחד"² – יום בו ה' הוא אחד בעולם, עוד לפני בריאת המלאכים, אין שום מודעות אחרת, רק מודעות של עולם האצילות, בו אין שום דבר יש ונפרד בפני עצמו, הכל אלקות. ככה חז"ל³ מסבירים את "יום אחד". בכל זאת, בנוסח המחזור הוא נקרא "יום ראשון", וגם על פי פשט קוראים לו יום ראשון (כמו בכל שבוע). כמה עולה "יום ראשון" בגימטריא? **תריג**.

יש משהו גדול מאד ב"יום ראשון", כולל את כל מצוות תורתנו הקדושה, **רמח ו-ססה**, כל האברים והגידים של ה"צלם אלהים" בו ה' ברא את האדם. הכל נכלל בתוך הבטוי "יום ראשון". איזו עוד מלה עולה בגימטריא **יום ראשון**, **תריג אורות**. כמה פעמים כתוב "אור" ביום ראשון? חמש פעמים, כנגד חמשה חומשי תורה, כפי שאומרים חז"ל במדרש⁴. אם כן, כל האורות נכללים ביום ראשון, במאמר הראשון הגלוי והמפורש של ה' – "יהי אור". אז, מיד, עם העינים שלו – "עיני הוי'

לצדיק⁵, כנודע] מרשית השנה ועד אחרית שנה⁶ – "עיני הוי' אלהיך" הן עיני של אור, אור העינים. יש אור חדש שמאיר בתחלת השנה, בראש השנה, עם תקיעת שופר, כמבואר בספר התניא⁷, והוא נמשך "עד אחרית שנה".

על פי פשט, האור של השנה החולפת נמשך ממש עד הרגע האחרון שלה, אבל כאשר מגיעים לכ"ה אלול יש משהו שה' כבר אומר "יהי אור" לאור החדש שיאיר בראש השנה של השנה החדשה. לכן במחזור, בראש השנה, אנחנו אומרים "זה היום תחלת מעשיך וזכרון ליום ראשון". "זה היום תחלת מעשיך" היינו ראש השנה, אבל הוא "זכרון ליום ראשון" – יש קשר וזיקה ליום ראשון של מעשה בראשית, היום. כלומר, כאשר מגיעים לראש השנה מתקשרים שוב ליום הזה, בו ה' אומר "יהי אור... וירא אלהים את האור כי טוב", האור החדש, כי טוב, של השנה הבאה עלינו לטובה.

נבואת "זה" ונבואת "כה"

ראש השנה הוא בחינת "זה", נבואת משה רבינו – "זה היום תחלת מעשיך". אבל היום של בריאת העולם, בריאת האור, הוא יום של "כה" – **כה** באלול. "כה" הוא נבואת שאר הנביאים⁸, כל הנביאים, שהתנבאו ב"כה אמר הוי'". איך שייך לענין האור? כתוב "יהי אור" – **יהי** שוה **כה**. יתר על כן, אם סופרים את המלים מתחלת התורה, מ"בראשית", המלה "אור" עצמה היא המלה ה-**כה**, המלה ה-**יהי** – "יהי אור", המלה "אור" היא המלה ה-**יהי** בתורה.

1 ראה תו"א לג, א. יין משמח ח"ב שער ג בתורה "טובה ראייתה".

2 בראשית א, ה: "ויהי ערב ויהי בקר יום אחד".

3 ילקוט שמעוני תהלים רמז תתלו.

4 בראשית רבה ג, ה.

ג תהלים צז, יא.

ד דברים יא, יב.

ה אגרת הקדש יד.

ו ראה רש"י במדבר ל, ב (ע"פ ספרי מטות).

נאמן כתוב על משה רבינו" אך כך כותב על אליהו הנביא – "ואמתך". כנראה, לא כותב בפירוש, רומז לכך שלפי חז"ל¹ "יונה בן אמת הנביא"² נקרא "בן אמת" על שם שאליהו הנביא החיה אותו. הוא בן האשה הצרפית שמת ואליהו הנביא החיה אותו, ואז אמרה האשה "עתה ידעתי כי דבר הוי' בפיך אמת"³ – עכשיו אני יודעת שאתה אמת, מאותו רגע שהוא החיה את המת.

סוד המלה **אמת** הוא **א** מחיה **מת**⁴. ברגע שאליהו גלה את כח ה-**א** את הקשר שלו לאלף, לאלופו של עולם – והראה שיש לו כח להחיות מתים ידוע שהוא אמת, "עתה ידעתי כי דבר הוי' בפיך אמת". מאז אליהו נקרא אמת, ואותו ילד גדל להיות יונה הנביא. הילד שהחיה אלישע הוא חבקוק הנביא⁵, אבל הילד שהחיה אליהו הנביא הוא יונה הנביא – ככה חז"ל אומרים. הוא נקרא יונה בן אמת – אמת אינו אביו הביולוגי, אלא אליהו הנביא שהחיה אותו. סימן שיש במלה "אמת" משהו שהוא גם תחית המתים (וכרמוז גם בסיום מאמרו הידוע של רבי פנחס בן יאיר, "ותחית המתים על ידי אליהו הנביא זכור לטוב"), ועל פי פשט היינו הנבואה האמתית – "דבר הוי' בפיך אמת", אתה מדבר אמת – ולמי שמדבר אמת (שמקיים את הוראת רבי עקיבא, "אמת למד פיך") יש כח להחיות את המת.

חותם האמת בראש השנה

מתי מתקשרים למדת האמת? בראש

יז במדבר יב, ז: "בכל ביתי נאמן הוא".

יח ראה זר ח"ב קצז, א; שער הגלגולים הקדמה לב.

יט מלכים ב יד, כה.

כ מלכים א יז, כד.

כא סוד ה' ליראיו שער א פכ"ב הערה לו.

כב ראה שער הפסוקים וירא.

אלהיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה" – הוא מסתכל על האור שברא, "וירא אלהים את האור כי טוב". גם **"את האור"** שוה אותו מספר, **יום ראשון, אורות, תריג**.

"אורך ואמתך" – משיח ואליהו הנביא

כדי להבין יותר את הקשר בין היום, **כה** אלול, **"יהי אור"**, לראש השנה, יום בריאת אדם הראשון⁶, נתבונן בפסוק בתהלים – "שלח אורך ואמתך המה יחנוני"⁷. יש על הפסוק פירוש רש"י מופלא, משהו יוצא דופן, לא דומה לאף פירוש אחר לפסוק. יש בפסוק אור ואמת – זהו הפסוק העיקרי בתנ"ך שמחבר בין האור והאמת⁸. אומר רש"י⁹, בקיצור, ש"אורך" הוא מלך המשיח ו"אמתך" אליהו הנביא. הגם שידוע¹⁰ ש"פשוטו של מקרא" של רש"י בנ"ך אינו באותה דרגה ממש של ה"פשוטו של מקרא" בפירוש בתורה, בכל זאת זהו פשט. אנחנו מבקשים כאן מהקב"ה שישלח את מלך המשיח ואת אליהו הנביא. מלך המשיח נקרא "אורך" – האור שלך, ה' – ואליהו הנביא נקרא "אמתך", האמת שלך, ה'. איך רש"י מבין זאת? הוא כותב שעל מלך המשיח כתוב "ערכתי נר למשיחי"¹¹ – המשיח הוא נר ונר הוא אור, ולכן המשיח נקרא "אורך". מה לגבי "אמתך"? הוא אומר שאליהו הנביא הוא "נביא נאמן" – זהו הביטוי שלו,

יא בתנ"ך אין 'אורות' רק "אורת" – "טל אורת טלך" (ישעיה כו, יט) – **אורת** עולה **אדם הראשון**.

יב תהלים מג, ג.

יג ראה שיעור כ"ד מנחם-אב ש"ז – "מהי אמת?" (1), נדפס ב"ואביטה" נצבים-ר"ה – פ"א.

יד וזה לשונו: "שלח אורך ואמתך". מלך המשיח שנדמה לאור שנאמר (לקמן קל"ב) 'ערכתי נר למשיחי', ואליהו הנביא שהוא אמתו נביא נאמן".

טו ראה לקו"ש ח"ד עמ' 187 הערה 10 ובשוה"ג (ובכ"ד בשיחות הרבי).

טז תהלים קלב, יז.

שהוא מזהה אור ואמת עם נשמות. אף פירוש לא אומר שאור ואמת הם נשמות, אנשים. עוד פעם, הראש של רש"י כאן לגמרי מחודש ביחס לכולם. כולם מפרשים אור ואמת לפי פשוטם של מושגים אלה, ולא שפתאום הופכים להיות בני אדם.

אם כבר הולכים בראש של רש"י, שאור הוא אדם שקוראים לו משיח ואמת היא אדם שקוראים לו אליהו הנביא – מה הייתי חושב לפני רש"י (ושיהיו גם לפי סדר)? "שלח אורך ואמתך", שלח לנו אדם שנקרא אור ואדם שנקרא אמת – מי אלה? בלי רש"י הייתי מפרש ש"אור" הוא אברהם אבינו ו"אמת" היא משה רבינו. מאד פשוט, כתוב "אברהם התחיל להאיר"^ט – זהו מדרש מפורש על "מי העיר ממזרח", שקוראים "מי האיר ממזרח", הולך על אברהם אבינו. ומי אמת? "משה אמת ותורתו אמת"^א. מי קודם למי? אברהם קודם למשה. לכן פשוט לפי סדר הפסוק – "שלח אורך ואמתך המה ינחוני".

אצל מי שני העמודים האלה הם יסוד היסודות? הרמב"ם. מי שמכיר את הרמב"ם, יש לו שתי דמויות שהוא מעריץ ומעריך מעל הכל – אברהם אבינו, גר הצדק הראשון, "אב המון גוים"^ב, ומשה רבינו. אברהם גם שייך למשיח^ג, "נעוץ סופן בתחלתן"^ד, שפעולתו הסופית והאחרונה היא להחזיר את כל העולם "לעבדו שכם אחד"^ה, ואז אברהם יגיע לשלמות של "אב המון גוים"^ו. הסוף

השנה. לפני תקיעת שופר אומרים "ראש דברך אמת"^ז. סיום הברכה האמצעית של תפלות ראש השנה הוא: "כי אתה אלהים אמת ודברך מלכנו אמת וקים לעד"^ח. מדת האמת היא "חותמו של הקב"ה אמת"^ט. החותם בא בסוף, והייתי חושב שבראש השנה צריכה להיות התחלה. אבל באמת ראש השנה הוא גם חותם – סוף ששת ימי בראשית. כשה' אמר "נעשה אדם בצלמנו כדמותנו... בצלם אלהים"^י הוא בעצם חתם את כל מעשה בראשית. כך כתוב, שהאדם הראשון הוא בעצם החותמת של הקב"ה, "חותמו של הקב"ה אמת", לגבי כל מעשה בראשית.

הפסוק "שלח אורך ואמתך", מדבר במשיח ובאליהו הנביא. הייתי חושב שהסדר הפוך, קודם אליהו ואח"כ משיח, אבל יש מחלוקת (ברמב"ם^י) מי יבוא קודם – כאן קצת אסמכתא שלדעת רש"י המשיח יבוא לפני אליהו. השרש כבר מתחיל להאיר לנו היום, **כה** אלול, "יהי אור" – אור של מלך המשיח, "ערכתי נר למשיחי". אחר כך האמת, שהיא חותם מעשה בראשית, היא האדם – "צלם אלהים" של הקב"ה, "בצלמנו כדמותנו", חותם האמת של ה', "אמת הוי' לעולם"^{יא}.

"אור" ו"אמת" – אברהם אבינו ומשה רבינו

החידוש בפירושו של רש"י הקדוש הוא

כג תהלים קיט, קס.

כד "כי אתה אלהים אמת" = "וירא אלהים את האור כי טוב". "ודברך" = "יהי אור". "ודברך מלכנו אמת" = אחזות פשוטה, הפירמידה של אחד וכו'.

כה שבת נה, א; יומא סט, ב; סנהדרין סד, א; ירושלמי סנהדרין פ"א ה"א.

כו בראשית א, כו.

כז הלכות מלכים פ"ב ה"ב. ראה באורך גם בשיעור ר"ח טבת ע"ב.

כח תהלים קיז, ב.

כט שמות רבה טו, כ.

ל ישעיה מא, ב.

לא תנחומא קרח יא.

לב בראשית יז, ה.

לג ראה בשיעור אור לז"ך כסלו ע"ז.

לד ספר יצירה פ"א מ"ז.

לה צפניה ג, ט.

לו מ"אחד קראתיו" ל"לעבדו שכם אחד" = ה פעמים אברהם, סוד תוספת האות ה בשמו של אברהם להיות אברהם,

אופן, הוא מלמד איזו סוגיא ("תורת משה") – הוא משה רבינו. צריך את שניהם. זו אמת, "אין אמת אלא תורה"³⁰, אבל הקריאה לכולם לעבוד את ה' היא אור. "וכל העם ראים את הקולת"³¹, גם במתן תורה יש חיבור בין הקול לבין האור, רואים את הנשמע ושומעים את הנראה"³².

ב. תהא שנת טביעת עין

נהוג לתת סימנים – סימנים טובים – לשנה הבאה עלינו לטובה, תשע"ט. כל עוד יש לנו ת"ש בהתחלה – לא לעולם ועד, רק עוד 21 שנה – נוהגים לדרוש "תהא שנת...". צריך לחשוב מה יהיה בשנת ת"ת, אבל בינתיים אנחנו בת"ש – יש לנו מאה שנים של "תהא שנת...". ורק צריך כל פעם לחשוב מה להוסיף בפרט-קטן (שהוא בעיקר המספרים בסוף). כבר דברנו³³ בקיצור על כמה רמזים יפים באותיות ע"ט. יכול להיות "עין טובה" או "עצה טובה". גם יכול להיות ט"ע – "טביעת עין"³⁴.

"טביעת עין" בהלכה

מהי "טביעת עין"? דין בתורה, שסומכים על טביעת העין של מישהו – לזהות מציאות של חפץ או מציאות של אדם. כל דיני עדות בתורה, שמאמינים לעדים שאומרים משהו, הם מטעם טביעת עין – שסומכים על טביעת העין שלהם.

מא ירושלמי ר"ה פ"ג ה"ח; הקדמת איכה רבה פסקה ב; פסיקתא דרב כהנא פסקא טו אות ה.

מב שמות כ, טו.

מג רש"י שם בשם המכילתא.

מד מכתב ברכה לראש השנה – נדפס ב"ואביטה" נציבים-ר"ה.

מה מתוך פרק זה – בצירוף נקודות מהשיעור הבא – נרשמה הנקודה המעובדת "טביעת עין" (התפרסמה ב"ואביטה" וילך-יו"כ.

נעוץ בהתחלה, אבל באמצע צריך את התורה, האמת של משה רבינו.

קריאת המשיח – קריאת אברהם

אם כן, מחד הייתי אומר פשט, ש"אורך ואמתך" הם אברהם אבינו ומשה רבינו, אבל רש"י אומר פשט שהם משיח ואליהו הנביא. נלמד מכך, אם נחבר, שמשח הוא אברהם אבינו. לפעמים משמע שמשח הוא משה רבינו – "הוא גואל ראשון הוא גואל אחרון"³⁵. כתוב בקהלת³⁶ "מה שהיה הוא שיהיה" – "מה שהיה הוא" ראשי תבות **משה**³⁷, ומכאן לומדים ש"הוא גואל ראשון והוא גואל אחרון", אז משיח הוא משה. אבל, למשל בפירוש הרמב"ן על מלחמת המלכים, הוא כותב בפירוש שפסוקי מלחמת המלכים הם נבואה על מלחמות מלך המשיח – מלחמת אברהם היא מלחמת משיח, וכל שכן שכל ענין פרסום האלקות של אברהם אבינו הוא ענין של מלך המשיח.

נסביר בהמשך – ביחס לסימן של **תהא שנת טביעת עין** – שאת המשיח מזהים ב"טביעת עינא דקלא". איך נזהה את המשיח? נכיר אותו בקריאה שלו, "ויקרא שם בשם הוי" אל עולם"³⁸. יש ראש ישיבה שמלמד שיעור כללי – השאלה עד כמה בשיעור שלו הוא קורא לכל באי עולם לחזור לעבוד את ה' יתברך שכם אחד, בכל מה שהוא אומר. אם יש כזה אחד – אפשר להכיר אותו בקול, שהוא כנראה מלך המשיח של הדור. זהו מלך המשיח שדומה לאברהם אבינו. בכל

"אב המון גוים".

לו ראה שמות רבה ד, ב; זחר ח"א רג, א; שער הפסוקים ויחי; תורה אור משפטים עד, ג.

לח א, ט.

לט מגלה עמוקות (ואתחנן) אופן סה.

מ בראשית כא, לג.

ככה כותב הראב"ד^ד. גם הרמב"ם, שלא סובר שצריך את ה"מורח ודאין" בתור סימן מובהק של מלך המשיח, כן כותב^ט שאי אפשר לדעת ודאי שזהו מלך המשיח עד שיגמור את כל הפעולות שצריך לעשות – שיהיה מלך, שיחזיר את כל עם ישראל בתשובה (ואז הוא בחזקת משיח), ואחר כך צריך להלחם מלחמות נגד כל אויבי ישראל מסביב ולנצח ולבנות את המקדש במקומו, ואז הוא מלך המשיח ודאי. אלה גם סימנים – פעולות,

שהוא יצליח בכל מה שהוא צריך לעשות. אבל יש משהו אחר, שנקרא טביעת עין – שמכירים את המשיח בטביעת עין. כמו שיהודי צריך להכיר את הקב"ה בטביעת עין – כל מה שקורה אתי בחיים, צריך להכיר שהוא השגחה פרטית מאת ה' יתברך, ששום דבר לא קורה בלי ההכוונה של הקב"ה. הקב"ה כולו טוב, לכן כל מה שקורה בפנימיות הוא טוב – או שאני רואה או שלא, אך ככל שיש לי טביעת עין אני רואה שטוב, כי רואה שזהו ה'. כמו הדודל'ה של רבי לוי יצחק, שהכל "דו" ("אתה" באידיש) – מעלה דו, מטה דו, כל מה שנעשה הוא אתה – וממילא הכל טוב. זו טביעת עין.

אפשר לומר שכל החסידות באה בשביל טביעת העין של הקדושה. היא לא צריכה להיות רק אצל תלמידי חכמים – הלואי שכולנו נהיה תלמידי חכמים, אבל גם יהודי פשוט של הבעל שם טוב, כיהודי יש לו טביעת עין (על הים דווקא התינוקות "הכירוהו תחלה"^{טו} ופתחו ואמרו "זה אלי ואנוהו"^{טז}, היינו טביעת עין בדרגה הגבוהה ביותר). כמו שיש ליהודי הפשוט אמונה פשוטה בלב, כך יש לו

לגבי השבת אבידה – כל הילדים מתחילים ללמוד גמרא מפרק "אלו מציאות"^{טז} – יש דין שסומכים על טביעת עין של תלמיד חכם^{טז}. יש שתי דעות בנגלה למה סומכים דווקא על תלמיד חכם^{טז} – או שמי שאינו-תלמיד-חכם חשוד לשקר, כי יש לו חמדה לחפץ, או שפשוט הוא לא מדייק. גם אי-הדיוק נובע מהחמדה לחפץ – לא משקר ממש, אבל לא מדייק. על תלמיד חכם סומכים שלא משקר וכן מדייק.

אבל לגבי כל דיני עדות גם יש מחלוקת בראשונים^{טז}: אחד מגדולי הראשונים, רבינו חננאל, אומר שכל סמיכה על טביעת עין מצריכה תלמיד חכם. אבל הרשב"א, ושאר הראשונים עמו, אומר שלגבי עדות לא צריך תלמיד חכם לטביעת עין – כל עדות, גם בדיני ממון וגם בדיני נפשות, מבוססת על טביעת עין. באים עדים ואומרים שמכירים שהאיש הזה הרג מישהו – סומכים עליהם בלי סימנים. יש במציאה טביעת עין וסימנים. מה יותר חזק בהלכה? מה מכריע? כתוב^{טז} שטביעת עין יותר חזקה מסימנים. טביעת עין יותר חזקה מ'רוב' ומ'חזקה'^{טז}. טביעת עין היא משהו מאד חזק בהלכה.

זיהוי המשיח בטביעת עין

בשביל מה אנחנו רוצים טביעת עין? בשביל לזהות את מלך המשיח, את האור, "אורך". יש כאלה שאומרים שצריכים סימנים בשביל מלך המשיח, כמו "מורח ודאין"^{טז} –

מו בבא מציעא פרק ב.

מז ב"מ כג, ב; טושו"ע רסב, כא.

מח ראה אנציקלופדיה תלמודית ערך 'טביעות עין' פ"ב, ושי"ב.

מט ראה שם.

נ חולין צו, א.

נא פמ"ג יו"ד כלל סימנים וטב"ע ד"ה "תשובה".

נב סנהדרין צג, ב.

נג השגת הראב"ד הלכות מלכים פי"א ה"ג.

נד שם ה"ד.

נה סוטה יא, ב.

נו שמות טו, ב.

לבינה¹⁰. צינור "נצר חסד" נותן את טביעת העין של החכמה ו"ונקה" את טביעת העין של הקול של הבינה. יש מי שאומר שהכרה על פי קול יותר חלשה מהכרה על פי ראייה, אבל יש חולקים, ולפי פשט הם שוים ממש (כנ"ל). וגם, כמו שכתוב בקבלה וחסידות, מקור פנימיות אמא בפנימיות עתיק בדיוק כמו פנימיות אבא¹⁰, ואפילו עוד יותר.

מה הדוגמה העיקרית בחז"ל לטביעת עין של קול? ההכרה של סומא באשתו¹¹. איך עוור יכול להתייחד עם אשתו? הוא מזדווג עם אשתו לפי הקול שלה. אחד שרואה מכיר את אשתו בעינים, אבל אחד שלא רואה – איך הוא יודע שזו אשתו? בקול. זו הדוגמה העיקרית. כלומר, הדבר נוגע ליחוד השלם של "והיו לבשר אחד"¹² – מכח הקול.

הכרה בחוש והכרה בשכל

איך מסבירים¹³ – קצת ב'לומדות' – מה ההבדל בין טביעת עין לסימנים? הביטוי הוא שטביעת עין היא 'הכרה בחוש' וסימנים הם 'הכרה בשכל'. שניהם הכרה. מהי הכרה בכלל? אם זו שנה של טביעת עין זו שנה שמכירים, כמו בביטוי "נכרים דברי אמת". אני מכיר – למה? לא יודע, אבל אני מכיר, "נכרים דברי אמת". יש להכיר בחוש, טביעת עין, ויש להכיר בשכל.

מה יותר חזק? הכרה בחוש יותר חזקה מהכרה בשכל. כתוב בחסידות ש'חוש' אמת הוא פנימיות הדעת, ששרשה בפנימיות הכתר, עד לדרגה הכי גבוהה בפנימיות הכתר, רדל"א. זהו השרש של המושג "טביעת עין", והיות ששרשו בעומק הדעת שבכתר הוא

סג שער מאמרי רשב"י, פירוש האד"ז (עמ' רמט).

סד ראה הגהת הרנ"ש לאוצרות חיים שער עתיק סוף פ"ד.

סה בראשית ב, כד.

סו שו"ת ר"א מזרחי סי' לה.

טביעת עין שאפשר לסמוך עליה גם בדיני נפשות¹⁴. אם כן, השנה שראויה לטביעת עין היא **תשע"ט** – תהא שנת טביעת עין. הרבי דבר הרבה על היכולת להכיר את מלך המשיח, על זיהוי מלך המשיח, ה"אורך", בטביעת עין, בלי שום סימן חיצוני. זיהוי בטביעת עין קשור גם ל"נכרים דברי אמת"¹⁵ – הולך יחד עם אמת, "אמתך".

טביעת עין בראיה ובשמיעה

המושג "טביעת עין" הוא אור, ראייה. "שלח אורך ואמתך המה ינחוני". יש גם "טביעת עינא דקלא"¹⁶, אפשר גם להכיר בקול. גם ההכרה בקול נקראת "טביעת עין". הגם שיש בגאונים¹⁷ הביטוי "טביעת קול", הביטוי הרווח בחז"ל הוא "טביעות עינא דקלא", טביעת עין של קול. אם כן, הביטוי "טביעת עין" מחבר את שני החושים, ראייה ושמיעה. מחלוקת באחרונים אם טביעת העין של הקול חזקה כמו טביעת עין של ראייה, אבל בפשט יש להן אותו חוזק¹⁸.

אם כן, הבטוי "טביעות עינא דקלא" הוא חיבור של שני החושים – חוש הראיה מצד החכמה וחוש השמיעה מצד הבינה, והכתר הוא למעלה מהחכמה והבינה. בתוך הכתר יש שני צינורות, אחד לחכמה ואחד לבינה, אחד לראיה ואחד לשמיעה. ב-יג מדות הרחמים היינו מזל עליון, "נצר חסד"¹⁹, הצינור מהכתר לחכמה, ו"ונקה"²⁰, מזל תחתון, הצינור מהכתר

נד **אמונה טביעות-עין** משלמים ל-729, זך (ג בחזקת ג) ברבוע.

נח סוטה ט, ב.

נט גיטין כג, א; חולין צו, א.

ס ראה אנציקלופדיה תלמודית ערך 'טביעות קול' (טביעות עינא דקלא), ו"ש"נ.

סא וכפי שהעירו שם בהערות 81 ו-82 שבגמרות הנ"ל הוכיחו את תוקף המושג "טביעות עין" מהדוגמה של "טביעות קול".

סב שמות לד, ז.

מלך המשיח? כמו בקריעת ים סוף, "זה אלי ואנוהו", "זה הוי' קוינו לו"^ט – איך אני יודע? קוינו לו מאז, בלב, ומאיפה ה"זה"? כי יש לי טביעת עין בקב"ה, וכך גם טביעת עין במלך המשיח. טביעת העין במלך המשיח יכולה להיות או במראה, שאני רואה אותו, ועוד יותר בשמיעה, שאני מזהה את הקול שלו – בלי סימנים, אבל אני מזהה אותו בקול שלו, בדבור שלו, ב"תורה החדשה"^ט שיוצאת מהפה שלו. מכאן והלאה רק תלוי בזכות הדור – אם הדור זכאי.

חלק מזכות הדור היא שריבוי אנשים יהיו אותו, וככל שהדור זכאי כך אותו מלך שאנשי הדור מזהים כמלך המשיח יצליח לממש את הפעולות שהרמב"ם אומר – מחזיר את כל עם ישראל בתשובה, מנצח במלחמות, בונה מקדש במקומו ומחזיר את כל העולם בתשובה. הכל מצפים ומאמינים שזה יקרה, אבל קודם כל צריך לזהות, צריך טביעת עין. היות שכתוב "לא תאר לו ולא הדר"^ט, אז אי אפשר לומר שנכיר אותו בטביעת עין של מראה, שנכיר בו לפי הדרת הפנים שלו. אז איך נכיר אותו? מסתמא נכיר אותו בקול שלו, כמו שהעוור מכיר את אשתו בקול שלה. מה שחז"ל אמרו לגבי הסומא, שמכיר את אשתו בקול, הולך גם הפוך – שאם האשה עוורת, איך היא מכירה את בעלה לאותו ענין של זיווג? איך היא יודעת שהוא בעלה? אפילו יותר מסובך מאיך הוא יודע שהיא אשתו? גם בקול. על כך כתוב "קול דודי הנה זה בא"^ט. "קול דודי" הוא מלך המשיח, "הנה זה" – "הנה אלהינו זה קוינו לו"^ט, עכשיו הוא בא. איך אני יודע? טביעות עיני דקלא.

מחבר שני חושים של ראייה ושמיעה. למה הוא מכיר? הוא לא יכול להסביר. כתר הוא למעלה מהשכל – זו דעת, הוא מכיר שכן, שיזהו זה, אבל אין לו סימן, הוא לא יכול למק את ההכרה שלו על פי שכל. הוא רק מכיר בודאי שכן.

סימנים וטביעות עין בראש השנה

אמרנו שטביעת עין היא יותר מסימנים, אבל אם נחזור לסימנים – בר"ה אוכלים סימנים לשנה טובה ומתוקה. לפני השנה החדשה נותנים סימנים, סימן טוב לתשע"ט, אבל הסימן שנותנים כרגע אומר שלא צריכים להסתפק בסימנים – יש משהו יותר חזק ועצמי מסימנים, יותר עצמי משכל, טביעת עין. בחב"ד נוהגים לאכול את הסימנים בר"ה, אבל לא אומרים "יהי רצון" – חוץ מאשר על התפוח בדבש – צריכים להכיר את השאר בטביעת עין.

פיתוח טביעות עין על ידי עין טובה

אם כן, כמה סימנים יש לנו בינתיים לע"ט? "עין טובה", "עצה טובה", וכעת הוספנו "טביעת עין". גם עין, כמו "עין טובה", אבל בטוי אחר. אפשר לומר שיש באמת איזו תלות. כמה שזהו חוש, והחוש מושרש בפנימיות הכתר – שרש הדעת בפנימיות הכתר – יש איזו עבודה כדי לפתח טביעת עין, להיות בחינה של תלמיד חכם לענין של טביעת עין. איך מפתחים? עם עין טובה, "טוב עין"^ט. עין טובה היא עצמה סגולה לחזק ולחדד את טביעת העין, שהיא עיקר סגולת היהודי.

כמו שאמרנו, קודם כל צריך להיות טביעת עין בה' עצמו. הרי, מה יהיה כשיבוא

טח ישעיה כה, ט.

סט ויקרא רבה יג, ג (ע"פ ישעיה נא, ד).

ע ישעיה נג, ב.

עא שה"ש ב, ח.

עילאה - "בריש הורמנותא דמלכא גליף גליפו בטהירו עילאה"^ט, זהו המשפט הראשון בספר הזהר הקדוש. כתוב שבזכות לימוד הזהר בדרך של "יתפרנסון מיניה"^{טו}, הבנה פנימית^{טז}, שנצא מהגלות ברחמים. אם כן, כיון שזה מה שאנחנו רוצים, נלמד קצת את המשפט הראשון של הזהר^{טז}:

"טהירו עילאה" – התפשטות מחשבת "אנא אמלוך" של ה'

"בריש הורמנותא דמלכא", בראש רשות המלך - מלך מלכי המלכים - הדבר הראשון שהוא עשה היה "גליף גליפו בטהירו עילאה", גלף באור אין סוף, ובפרט היינו מלכות דאין סוף. בתוך מלכות דאין סוף, מקור כנסת ישראל עוד לפני הצמצום, לפני התחלת הבריאה, ה' חקק חקיקה. זהו גם סוד הצמצום, ובדרגה הגבוהה של החקיקה (לפני הצמצום הראשון המתואר בעץ חיים), של "גליף גליפו בטהירו עילאה", ועל חקיקה זו נאמר שה' "שער בעצמו בכח כל מה שעתיד להיות בפועל"⁹. השיעור הזה, שה' משער בעצמו בכח כל מה שעתיד להיות בפועל, קורה בתוך ה"טהירו עילאה", מקור הנשמות, מלכות דאין סוף, התפשטות של אור אין סוף.

מה הכח שפעל את ה"טהירו עילאה", את התפשטות אור אין סוף? כתוב שהכח הוא המחשבה והרצון של "אנא אמלוך", שה' רוצה להיות מלך, ו"אין מלך בלא עם"^{9א}, אנחנו העם

עין טובה-עצה טובה-טביעת עין כנגד חב"ד

שוב, יש לנו, אם כן, "עין טובה" ויש לנו "עצה טובה" ויש לנו "טביעת עין". טביעת עין היא הכרה, פנימיות הדעת. עין טובה היא חכמה (בה חוש הראיה). עצה טובה היא בינה, תבונה. איך אני יודע? פסוק מפורש - "מים עמקים עצה בלב איש ואיש תבונה ידלנה"^{טז}. "בן חמשים לעצה"^{טז} - "בן חמשים" היינו חמשים שערי בינה. העצה היא ה"מים עמקים" שנמצאים "בלב איש", וכדי לדלות את העצה הטובה צריך תבונה.

אם כן, החכמה היא "עין טובה", הבינה "עצה טובה" והדעת היא "טביעת עין", גם במראה וגם בקול. בחכמה ובינה הסימן היה לפי הסדר, ע"ט, אבל בטביעת עין הפכנו את הסדר, "טע" (טביעת עין נטועה בעצם הנפש, כידוע בחסידות בסוד "עשר נטיעות", עשר ספירות הגנוזות במאצילן).

ג. תהא שנת טהירו עילאה

כאשר פותחים ספר קבלה, מה הם ראשי התבות ט"ע? ניתן עוד סימן - "טע" היינו "טהירו עילאה". מהו טהירו עילאה? הטהור העליון, "כעצם השמים לטהר"^{טז}. אם כן, יש לנו עוד משהו נחמד - תהא שנת טהירו עילאה.

אבל מה אומר לנו טהירו עילאה? אנחנו קמים על הבקר, ואחרי "מודה אני" - ועוד כמה הכנות - אומרים "אלהי נשמה שנתת בי טהורה היא אתה בראתה וכו'". אומרים ששרש הנשמה, "טהורה היא", הוא בטהירו עילאה^{טז}. גם הזהר הקודש פותח במושג טהירו

עב משלי כ, ה.

עג אבות פ"ה מכ"א.

עד שמות כד, י.

עה תורה אור משפטים עז, א; הקדמת לקוטי תורה לג' פרשיות.

עו זהר ח"א טו, א.

עז תקוני זהר סוף תקון ו.

עח כביאור הכסא מלך שם. ראה קונטרס "עינינו של תורת החסידות" עמ' 25 הערה 3.

עט מאמר הזהר נתבאר בארוכה בד"ה "בריש הורמנותא דמלכא" מהרה"צ רבי הלל מפאריטש זצ"ל ונדפס במגיד מראשית אחרית (גל עיני תשע"ג).

פ ראה עמק המלך שער "שעשועי המלך בעצמותו".

פא רבינו בחיי לבראשית לח, ל; כד הקמח ערך ר"ה; ספר

טהירו עילאה – שרש נשמת המשיח

מה הקשר בין "טהירו עילאה" ל"טביעת עין"? אמרנו שטביעת העין שלנו משמעותית בעיקר כדי להכיר את ה' ואת משיחו. כתוב "ובקשו את הוי' אלהיהם ואת דויד מלכם"¹⁹ – צריך לבקש, לרצות ולזהות את ה' ואת המשיח. ה' עצמו הוא עוד לפני ה"טהירו עילאה", הוא קדש (שמעל לטהור), אבל המשיח הוא-הוא ההתגלמות של הטהירו עילאה.

כתוב²⁰ שנשמת מלך המשיח, שהיא הנשמה הכי כללית של כל נשמות עם ישראל, היא מלכות דאין סוף. כל המלכים הצדיקים הם מספירת המלכות – דוד הוא מלכות דאצילות – שגם יורדת לעולמות התחתונים ב"ע, יורדת ועולה. גם משה רבינו היה מלך, גם יהושע היה מלך – כל מלך נמצא באיזה מלכות, אבל עד ביאת המשיח כל מלך אינו (בגילוי) מלכות דאין סוף. יכול להיות מלכות דאצילות, יכול להיות מלכות דא"ק, אבל לא מלכות דאין סוף. המלך היחיד שהוא מלכות דאין סוף הוא מלך המשיח.

שוב, מלכות דאין סוף נקראת "טהירו עילאה". אם כן, אפשר לחבר – הדעת כאן, שעולה עד פנימיות הכתר, צריכה להכיר בנשמה הזו שהיא נשמת משיח, שמגלמת את ה"טהירו עילאה", את התפשטות אור אין סוף של ה'. איפה הדבר מתגלה? בתורה שלו, ב"תורה חדשה מאתי תצא".

אם כן, יש לנו כבר ארבעה דברים שקשורים יחד – "עין טובה", "עצה טובה", "טביעת עין" ו"טהירו עילאה". הכל סגולות של השנה הבאה עלינו לטובה.

שלו. מתי צריכים לחשוב על זה? בראש השנה, שכל הכוונה הפנימית שלו היא שאנחנו באים להמליך את הקב"ה, שזהו הרצון הפנימי שלו. כתוב שאחרי הצמצום הראשון (של עץ החיים) היו "מלכין קדמאין דתהו", שכל אחד אמר "אנא אמלוך" – כמו שכתוב על בנו של דוד המלך, אדניהו בן חגית, בתחלת ספר מלכים, "אני אמלך"²⁰ – אך ה"אנא אמלוך" שלו לא היה טהור, לא היה במקום ה"טהירו עילאה", אלא היה טמא, כמו כל מלך בשר ודם מלא נגיעות אישיות שאומר "אני אמלוך", לכן הוא נשבר ומת (כמו אותם מלכין קדמאין של עולם התהו). אבל לא לחשוב שכל "אנא אמלוך" הוא טמא – לא! יש את ה"אנא אמלוך" של הקב"ה, ובכל יהודי יש ניצוץ ממנו, הטהור בטהור העליון ביותר, טהירו עילאה, והוא פועל את התפשטות הטהירו עילאה, התפשטות אור אין סוף. ברגע שהאור ("אורך", שרש נשמת מלך המשיח, כנ"ל, וכן ניצוץ המשיח שבתוך כל יהודי) מתפשט עד אין סוף צריך לצמצם, ואת הצמצום ה' מתחיל בחקיקה של "גליף גליפו בטהירו עילאה", ש"שער בעצמו בכח כל מה שעתיד להיות בפועל". אחרי עוד כמה שלבים, כשמגיעים לצמצום הראשון של עץ החיים, נעשה ממש חלל ומקום פנוי – כביכול, לא כפשוטו ח"ו – שבתוכו ה' ברא את כל העולמות, עד שחתם את הבריאה שלו כאשר ברא אותנו, "נעשה אדם בצלמנו כדמותנו"²¹, "אתם קרויים 'אדם'"²⁰.

אם כן, יש לנו סימנים של חב"ד (עין טובה, עצה טובה, טביעת עין) ויש סימן של מלכות – טהירו עילאה – אבל זו המלכות דאין סוף.

החיים פ' הגאולה פ"ב; עמק המלך שער שעשועי המלך פ"א; תניא שער היחוד והאמונה פ"ז.

פב מלכים א א ה.

פג יבמות סא, א; ב"מ קיד, ב; כריתות ו, ב; זר ח"ב פו, א. ע"פ יחזקאל לד, לא.

פד הושע ג, ה.

פה ראה קיצורים והערות לד"ה "הרכבת אנוש לראשנו" (במגיד מראשית אחרית הנ"ל) אות ט.

הרבה חכמה"^ט, אבל הכלי לקבל את החכמה בלב הוא ה"לב נבון". הלב עצמו צריך להיות נבון. יש בזה גם רמז מאד יפה – כמה שוה "לב נבון"? עולה 140, **חכמה-בינה**, שניהם יחד. במספר סיפורי (בו כל אות מחושבת לפי מיקומה באלף-בית, מ-1 עד 22), כל הביטוי "**לב נבון יקנה דעת**" (שעולה 779 במספר רגיל), שוה 140, "**לב נבון**" במספר הרגיל. הביטוי "לב נבון" חוזר עוד בספר משלי, והוא מופיע סך הכל שלש פעמים.

הפעם הראשונה היא בפסוק "בלב נבון תנוח חכמה"^א. החכמה יורדת מהמח לשכון-לנוח בלב, אבל הלב צריך להיות נבון בפני עצמו כדי לקבל אותה. תסתכלו בפירושו רבינו יונה לפסוק זה^א.

אחר כך, הפסוק השני שיש בו "לב נבון" הוא "לב נבון יבקש דעת"^ב.

הפסוק השלישי, הפסוק שלנו, הוא "לב נבון יקנה דעת".

כנראה יש פה סדר – קודם צריך להיות "בלב נבון תנוח חכמה", אחר כך "לב נבון יבקש דעת", ובסוף "לב נבון יקנה דעת", "דעת קנית מה חסרת". העיקר הוא לקנות את הדעת, קנין בנפש, קנין עצמי ונצחי בנפש.

דעת – הכח להחליט ללא בסיס שכלי

בתחלת משלי מסביר רבינו יונה^א למה

פ ט קהלת א, טז.

צ יד, לג.

צא זה לשונו:

"בלב נבון תנוח חכמה". מפני שהוא עוסק בחכמה ליתרון הכשר מעלתה ומכיר ביקר תפארת גדולתה, והיא צפונה אתו וישית אליה לבו כאוצר לפנינים, ולא ילמדנה רק להגונים, ולא ידבר בלתי דבר בעתו, וגם לא תודע לאיש מעלתו בחכמה ישמח עליו וישע עליו כמוצא שלל רב.

צב טו, יד.

צג ג, יט-כ ("הוי' בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה. בדעתו תהומות נבקעו וגו'"), וזה לשונו: "הוי' בחכמה יסד ארץ וגו'". בחכמה ובתבונה ובדעת,

ד. "לב נבון יקנה דעת" "לב נבון יקנה דעת"

עוד לא עשינו גימטריא של השנה, **תשע"ט**, 779. יש הרבה דברים במספר הזה, ואחד מהם – בו נתמקד עכשיו – הוא ביטוי מספר משלי: "**לב נבון יקנה דעת**"^ט. הפסוק קשור למה שדברנו על דעת, על הכרה פנימית, שהיא טביעת עין. הפסוק המלא הוא "לב נבון יקנה דעת ואזן חכמים תבקש דעת". בדרך כלל הפסוקים משוים בין הצדיק לרשע, בין הטוב לרע, אבל יש פסוקים – כפסוק זה – בהם שני החלקים טובים, שתי בחינות של אותו ענין טוב.

שוב, "**לב נבון יקנה דעת**" שוה **תשע"ט**. קשור לביטוי המפורסם בחז"ל "דעת קנית מה חסרת, דעת חסרת מה קנית"^ט – עיקר הקנין בנפש הוא קנין הדעת. דעת היא הכרה, טביעת עין^ט. בשביל טביעת העין צריך לב נבון, "לב נבון יקנה דעת". המשך הפסוק "ואזן חכמים" – טביעת עינא דקלא – "תבקש דעת". שניהם מדברים על דעת, אבל יש קנין ויש בקשה – לקנות יותר חזק מלבקש. "לב נבון יקנה דעת", אבל "אזן חכמים תבקש דעת". השנה שלנו, **תשע"ט**, היא "**לב נבון יקנה דעת**".

שלשת פסוקי "לב נבון"

"לב נבון" הוא ניב, 'מכלול', שהלב הוא נבון. מכאן הביטוי ב"פתח אליהו" – "בינה לבא". לב הולך עם בינה, עם נבון – "חכמה מוחא" אבל "בינה לבא". כמו שנסביר, החכמה יורדת מהמח לשכון בתוך הלב הנבון, כמו "לבי ראה

פ פ משלי יח, טו.

פז ע"פ נדרים מא, א.

פח **טביעת עין** = **אור אור אור** (כתרא, שבו **אור צח אור** מצוחצח **אור** קדמון, כמו שיתבאר) = **ך** פעמים **חיה-חיה**. ועם **הכרה** (= "פ חיה") = **חיה** פעמים **יחידה** = "**זה הדבר אשר צוה הוי'**", נבואת משה רבינו (מקור טביעות העין).

עצמך תפתח את כח הסברא שלך, להבין דבר מתוך דבר, בינה; ובסוף אם תזכה תגיע לרוח הקדש, דעת. הכל מלמטה למעלה.

אחר כך הוא כותב שבשביל להבין דבר מתוך דבר צריך דבר שעל פי שכל והגיון ניתן להסיק ממנו דבר נוסף. מה קורה אם יש איזו בעיה, איזו קושיא, מצב בחיים, שאין לך את ה"דבר" הראשון שבביל להסיק ממנו, שבביל ללמוד ממנו, את הדבר השני? איך מקבלים החלטה? בכלל, דעת היא יכולת לקבל החלטה בחיים^{צז}. אם יש לי איזה בסיס, שאני יכול להסיק מתוך דבר אחד דבר אחר – מה טוב ומה נעים. אבל אם אין לי את הבסיס? הוא כותב שדעת היא כח בנפש כאשר אין לך ממה להסיק מסקנה, לכן הכל תלוי אך ורק בשיקול הדעת שלך. כך הוא מסביר – דעת היא כשאינן לך על מה להסתמך, רק שיקול הדעת.

לפעמים בהלכה יש מקרה שלדיין אין שום ראייה ואז פוסקים לפי "שודא דדייני" – יש בכך כמה הסברים, אבל פוסקים 'מה שבא להם', או על פי סברא או בלי סברא, רק לפי החוש. בכל אופן, דעת היא הכח לקבל החלטה כשאינן בסיס שכלי. נשמע מאד דומה למה שאמרנו לגבי טביעת עין – הכרה בחוש, ולא הכרה בשכל. זהו מקום שמתוך "לא יודע" אני בכל אופן מחליט ככה. אפשר להבין מזה את פירוש רש"י לגבי בצלאל, שהדעת היא רוח הקדש – קבלת החלטה בלי שום בסיס בשכל, רק על פי שיקול דעת (דהיינו פנימיות הדעת, שאינה שכל אלא חוש פנימי), היא רוח הקדש. ככה רש"י אומר, שדעת היא רוח הקדש.

יראת ה' מכח שיקול הדעת

הוא אומר שדעת היא כח הכרחי שבביל יראת ה'. האדם לא יבוא ליראת ה' מתוך חכמה

לא מספיקות חכמה ובינה. בשביל מה צריך דעת? כעת זהו בעצם דרוש לבר מצוה – כתוב שיליד לפני בר מצוה יש רק חכמה ובינה, אבל דעת הוא קונה בבר מצוה, אז מתחיל לרכוש דעת. יש "בלב נבון תנוח חכמה" – יש את החכמה, ויש את ה"לב נבון" עצמו, שמבין דבר מתוך דבר – מה המעלה המיוחדת של הדעת? קודם הוא מסביר פשוט, דומה למה שרש"י אומר לגבי בצלאל, שה' אומר "ואמלא אתו רוח אלהים בחכמה ובתבונה ובדעת"^{צח} – "חכמה" שאדם למד מרבו, "תבונה" שמבין דבר מתוך דבר ו"דעת" היא רוח הקדש. זאת אומרת ששרש הדעת בכתר, למעלה מטעם ודעת, רוח הקדש. אם דעת היא רוח הקדש אני מבין את מעלתה המיוחדת, שלא מספיקות חכמה ובינה. לפי רש"י זו עליה – קודם חכמה, שתלמד אצל רב; אחר כך אתה

"בחכמה יבנה בית" (כד, ג), ונחה עליו רוח הוי' רוח חכמה ובינה" (ישעי' יא, ב). צריך הדעת להגיע אל היראה [כמו שכתוב בהמשך הפסוק בישעי' – "רוח דעת ויראת הוי'"], בכל מקום כך סדרן, וכן במקום הזה. וצריכין אנו לפרש הטעם ומה ענינם וחלוקם, והחכמה תחלה. ואזן חכמה חכם יחשב. נבון, מבין דבר מתוך דבר, ומגיעין מזאת אל הדעה, בענין שלא ימצא דבר להבין מתוכן יבין משקול הדעת, וזה צריך לקדושה ויראה ודעת קדושים, לב נבון ייטיב דעת ושנינו אם אין בינה אין דעת אם אין דעת אין בינה [אבות ג, כ"א]. כונן שמים בתבונה. ת"ר ב"ש אומרים שמים נבראו תחלה ואח"כ נבראת הארץ, שנא' "בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ", ב"ה אומרים ארץ נבראת תחלה ואח"כ שמים שנא' "ביום עשות הוי' אלהים ארץ ושמים", קשי קראי אהדדי, אמר ר"ל כשבראן הקב"ה ברא שמים ואח"כ הארץ, כשנטה אותם נטה הארץ ואח"כ שמים [חגיגה יב, ע"א]. לפי שהחכמה תחלה אמר בחכמה יסד ארץ כי הארץ נטה תחלה.

וראה גם ביאורו ל-טו, יד:

"לב נבון יבקש דעת ופי כסילים ירעה אולת". אין צריך לומר כי לא יבטא הנבון אולת בשפתים, כי גם בקרב לבו כל מחשבותיו לבקש דעת עד שימצאנו והדעת הוא שקול הדעת בדברים המסופקים, ומן הבינה יגיעו אל הדעת.

צד שמות לא, ג.

צה ראה שערי אהבה ורצון מאמר "פרצוף הדעת".

רוח הקדש. דעת היא הסבה – כלומר הכח שמביא את האדם – ליראת ה'. דעת היא "דעת קנית מה חסרת". אנחנו רוצים דעת. השנה הזו היא שנה של "לב נבון יקנה דעת". מתוך "לב נבון" לקנות, ולא רק לבקש, דעת.

רמזי "לב נבון יקנה דעת"

יש עוד כמה גימטריות יפות של תשע"ט, אבל נתמקד רק בזה כרגע. אחרי ההסבר – קצת הסברנו את פשט המלים האלה, "לב נבון יקנה דעת" – נעשה כמה דברים יפים על הלוח. עכשיו אנחנו עוברים לשעשועי תורה. קודם היתה קצת חסידות, ועוד קודם טפת נגלה בענין טביעת עין, אבל בסוף צריכים להגיע לשעשועים, שעשועים נטו. כמה אותיות יש בביטוי "לב נבון יקנה דעת"? 13 אותיות. ל-13 קוראים מספר השראה, ויש לו צורה מיוחדת:

ל

ב נ ב

ו ן י ק ן

ה ד ע

ת

ברגע שהופכים מספר אותיות לצורה גיאומטרית, סימטרית (מספר צורני), מתגלות כל מיני תופעות. במה מתבוננים? צריך להסתכל חזק בצורה – קודם כל על ארבע הפנות עם הנקודה באמצע. האם כותבות איזו מלה? בלי לעשות את המשחק, את השעשועים, לא הייתי רואה זאת אף פעם. מישהו יכול לעשות מלה? **לויִתן**, יפה מאד. עכשיו אנחנו אוכלים סעודת לויִתן, הכנה. כמה שוה **לויִתן**? **מלכות**. אבל אנחנו מדברים על דעת. רק מה אמרנו קודם? מה הקשר בין דעת למלכות? דעת עולה עד לכתר והכתר מקבל ממלכות העולם שמעליו, והדעת שאנחנו רוצים – לטבוע עין במלך המשיח,

ובינה. לבוא ליראת ה' – היסוד של עבודת ה', להיות ירא ה' – אפשר רק מתוך דעת. זהו כלל גדול, משהו חשוב מאד. מאיפה הוא לומד זאת? מהפסוק שנאמר במלך המשיח – ואולי הוא הפסוק הכי חשוב של מלך המשיח – אותו פסוק שבחגים, בפתיחת ארון הקדש, אנחנו מתפללים שיתקיים אצלנו: "ונחה עליו רוח הוי' רוח חכמה ובינה רוח עצה וגבורה רוח דעת ויראת הוי'".¹³

קודם כל יש "רוח הוי'" לא מוגדרת, כנראה שהיא טביעת עין לזהות ה' בהכל – "שויתי הוי' לנגדי תמיד"¹⁴. אחר כך יש "רוח חכמה ובינה" שנחה על מלך המשיח – צריכים חכמה ובינה, ללמוד ולהסיק-לסבור, גרסא וסברא, חכמה ובינה. אחר כך עצה, **תהא שנת עצה טובה** – "עצה וגבורה" גם סימן שבא מצד הבינה, "אני בינה לי גבורה"¹⁵. בסוף, מה התכלית? "רוח דעת ויראת הוי'". מה אני לומד מכאן? שבלי דעת אין יראת הוי'.

מה המשך הפסוק הבא? "והריחו ביראת הוי'" – כתוב פעמיים "יראת הוי'", "רוח דעת ויראת הוי'" ומיד "והריחו ביראת הוי'". מה לומדים מהפסוק הזה? בדיוק מה שהזכרנו קודם, שהסימן המובהק ביותר של המשיח – אם סומכים על סימנים – הוא "מורח ודאין", "לא למראה עיניו ישפוט ולא למשמע אזניו יוכיח". יתכן שאם יש לנו "רוח דעת ויראת הוי'" לא צריך לעבור לפסוק הבא, שאומר שממילא "והריחו ביראת הוי'" – עם יראת הוי' ישפוט לפי ריח. חוש הריח הוא בכתר, למעלה מחכמה ובינה, למעלה מראיה ושמיעה. העיקר הוא "רוח דעת ויראת הוי'". אם כן, דעת היא שיקול הדעת. דעת היא

13 ישעיה יא, ב.

14 תהלים טז, ח.

15 משלי ח, יד.

יש עשר ספירות – האם יש עוד ע בשמות עשר הספירות חוץ מדעת? אם כוללים גם כתר וגם דעת יש 11 – כתר, חכמה, בינה, דעת, חסד, גבורה, תפארת, נצח, הוד, יסוד, מלכות. אין עוד ע. כתוב² ש-ע אומרת לעיין בהופעות העין – ע אומרת עיון. יש רק ע אחת בעשר הספירות, באמצע של הדעת. זהו מקור טביעת העין.

שלשת פסוקי "לב נבון" בצורת השראה

נעשה תרגיל עוד יותר מפותח: אמרנו שיש תהליך של שלשה פסוקים – שלש פעמים שכתוב "לב נבון". לפי הסדר זהו תהליך שקודם "בלב נבון תנוח חכמה", אחר כך "לב נבון יבקש דעת" ובסוף "לב נבון יקנה דעת" – סימן השנה שלנו. בכל אופן, צריך להתבונן בכל המבנה יחד. כמה אותיות יש בכל שלשת הביטויים האלה (כל אחד החצי הראשון של הפסוק שלו)? "בלב נבון תנוח חכמה" – 15 אותיות; "לב נבון יבקש דעת" ו"לב נבון יקנה דעת" בכל אחד 13 אותיות. אם כן, מספר האותיות הוא "יה הוי", סימן האותיות. סה"כ 41 אותיות. כמו ש-13 הוא מספר השראה, גם 41 הוא מספר השראה. כלומר, את כל השלשה יחד גם אפשר לצייר ככה:

ב
 ל ב נ
 ב ו נ
 ו ח ח כ מ ה ל
 ב נ ב ו נ י ב ק ש
 ד ע ת ל ב נ ב
 ו נ י ק נ
 ה ד ע
 ת

בה' – היא הגעה למלכות דאין סוף, טהירו עילאה.

מלכות דאין סוף בתוך הדעת

נעשה עוד משהו: נכתוב רק את המלה דעת. הרי הפסוק הזה, ושני הפסוקים הקודמים לו, הוא תהליך כדי להגיע בסוף לדעת – קנין הדעת. קודם "בלב נבון תנוח חכמה", אז "לב נבון יבקש דעת" ובסוף "לב נבון יקנה דעת" – חש-מל-מל. נכתוב את המלה דעת עם אותיות המילוי:

ד ע ת
 ל י ו
 ת נ

אם כן, אותיות המילוי של דעת הן לוינתן. הלוינתן מסתתר, שוחה, בתוך הדעת. הוא מעלמא דאתכסיא, אבל לוינתן שוה מלכות – איזו מלכות? מלכות דאין סוף, טהירו עילאה. כנראה צריך לקנות דעת עם המילוי שלה. בקבלה הראשונה – עוד לפני האריז"ל ולפני הרמ"ק, בתקופה הראשונה של התגלות הקבלה – יש ספר שנקרא ספר המלכות³. שם הוא מסביר שההתבוננות באותיות האלף-בית – כב האותיות, וכל המלים שיוצאות מהן – היא התבוננות במעשה בראשית, ה' ברא את העולם באותיות, במלים. אבל ההתבוננות במילוי של כל מלה וכל אות נקראת מעשה מרכבה. על פי פשוט, כל מלה מורכבת מאותיות המילוי שלה. משהו פשוט ביותר, אנחנו יודעים שיש שתי רמות סוד בתורה – מעשה בראשית ומעשה מרכבה. כתוב שהאותיות עצמן הן מעשה בראשית והמילוי הוא מעשה מרכבה. המילוי של דעת הוא לוינתן, ששוה מלכות, אבל איזו מלכות? מלכות דאין סוף.

ק ראה אשא עיני מאמר "כי לא יראני האדם וחי" הערה ב; שעשועים יום יום ואתחנן יום ג; שיעור ר"ח כסלו ע"ה פ"ב.

צט מיוחס לר' דוד הלוי, ממגורשי ספרד, חי במרוקו בעיר תמגורת שבעמק דרעא. ראה אור בשנת תשנ"ח ולאחרונה שוב – בתוספת הקדמות והרחבה בקורות חייו – בשנת תשע"ו.

רק נראה וכל אחד יחשב לבד. אם מפתחים את הצורה הנ"ל לסדרה: **נ** באמצע – 50; אותיות **יכול** מסביב (עד כאן **כל יכול** = **חן חן**) – 66 וכו'. יש בסדרה חמשה מספרים נתונים, נקודה אמצעית ועוד ארבעה מקיפים, ואם נפתח עוד שנים – יש בסדרה שבעה מספרים, "כל השביעין חביבין"^{קב} – נקבל 7070. היות שיש כאן שבעה מספרים נחלק בשבע לדעת את הערך הממוצע של כל מספר – 1010.

מה המספר הזה אומר? ברוב המקומות בתנ"ך חב"ד אינן חכמה-בינה-דעת אלא חכמה-תבונה-דעת – גם אצל בצלאל, גם במקום הכי חשוב בתנ"ך של חב"ד בנוגע למעשה בראשית, "הוי" בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה בדעתו תהומות נקבעו"^{קג}. מה שוה **חכמה-תבונה-דעת?** 1010. מה אומר לי הרמז הזה? שהמבנה הזה של "לב נבון" (לב של "מבין דבר מתוך דבר", "נבונים לא אשתכחו"^{קה}), אך זו לא התכלית, התכלית היא "לב נבון יקנה דעת") – "בלב נבון תנוח חכמה", "לב נבון יבקש דעת", "לב נבון יקנה דעת" – הוא בעצם חכמה-תבונה-דעת, כמו אצל בצלאל, שידע לצרף אותיות שנבראו בהם שמים וארץ^{קה}, האותיות של היום, של הבריאה. חז"ל^{קי} אומרים שהעולם נברא בחכמה-תבונה-דעת – "הוי" בחכמה יסד ארץ וגו'". הגר"א שם^{קי} אומר שבכל מקום חכמה היא בחינת ארץ, תבונה בחינת שמים ודעת היא בחינת ים, שבפסוק נקרא תהום ("בדעתו תהומות נבקעו"). ים הוא מלכות בקבלה, אבל מה הוא תהום? כתר. כמו שאמרנו קודם,

עושים את כל המשחקים כדי שבסוף, כולי האי ואולי, נזכור את שלשת הפסוקים – שנצא מכאן ונזכור. עוד תועלת – יש כאן מלמדים, ואלה דברים מצוינים לילדים בחיידר. כולנו כאן ילדים בחיידר.

יש בצורה זו אין-סוף דברים יפהיים. קודם כל, מה יוצא מהפנות? **בשבת**. כנראה זו התבוננות טובה בשביל שבת קדש, ענג שבת, שעשועי שבת. מה באמצע? **נ**, כבר **בן שבת**. כתוב בקבלה שאת שם **בן** כותבים הפוך – לא **נב** כמו **עב, סג, מה** (העשרות לפני היחידות) – כדי לרמוז שאם נחשב **ן** פשוטה כ-700 אז כל ארבעת מילויי שם הוי' יהיו כפולות של 9 (מספר ה'**אמת**'), שאינו משתנה – כל כפולות 9 במספר קטן אחרון = 9), וככה **בן** עולה **שבת**. יש כאן שתי שבתות (**ב-שבת**), "אלמלי שמרו ישראל שתי שבתות מיד הן נגאלין"^{קי}. גם בחשבון הפשוט, **שבת** עולה **זך** פעמים **הוי'** ו-**בן** עוד פעמיים **הוי'**. הפנות והנקודה באמצע הן **חן** פעמים **אחד** (**חן** במספר קטן), **כט** פעמים **הוי'**.

סדרת המספרים בצורת ההשראה

בשביל עיקר התופעה כאן צריך להיות תלמיד יותר ממולח בחשבון. כל פעם שיש ציור כזה אפשר לפתח אותו לסדרה. מה הכוונה? סדרת מספרים, שלפי כללי המתמטיקה אפשר לחשב איך הסדרה הזו תמשיך להתפתח – מה יהיה המספר הבא, ומה המספר שאחרי, עד אין סוף. איך עושים את הסדרה? לוקחים את הנקודה באמצע, אחר כך את האותיות שמקיפות אותה – במקרה שלנו יש נקודה פנימית עם ארבעה מקיפים. זה רק בשביל מי שבאמת אוהב לשחק בדברים כאלה...

אי אפשר לעשות את כל החשבון ביחד,

קב ויקרא רבה כט, ט.

קג משלי ג, יט-כ.

קד עירובין ק, ב.

קה ברכות נה, א.

קו מדרש תהלים מזמור נ.

קז משלי ג, יט.

"קרן השנה". צריך לתת צדקה כל יום, אבל כדי שתהיה 'מכוסה' מראש כדאי מתחלת השנה, ועוד לפני כן – בימים האלה – לתת צדקה כמנין ימי השנה הבאה. תמיד טוב לסיים (כמו שנהג הרבי) עם "המעשה הוא העיקר"^ט. לכן צריך לדעת כמה ימים יש בשנה הבאה. שנה הבאה הוא המנין הכי גדול של ימים שיכולים להיות.

יש שש אפשרויות – שלש בשנה פשוטה (353, 354, 355), הכל תלוי בחדשי חשון וכסלו, אם מלאים או חסרים, ושלוש בשנה מעוברת (383, 384, 385), גם תלוי בחדשי חשון וכסלו. השנה הבאה נקראת שנה תמימה, שנה מעוברת. בשנה הבאה עלינו לטובה גם חשון מלא וגם כסלו מלא, שניהם שלשים יום, סימן שזו השנה הכי גדולה שיכולה להיות, 385 ימים. כדאי שכל אחד יתן לצדקה – צדקה שהכי קרובה ללבו – סכום בחשבון הזה. הסכום יכול להיות אגורות, שקלים, יכול להיות דולרים, יורות, לירה-סטרינג, ויכול להיות גם כפולות של 385 – ו"כל המרבה הרי זה משובח". יש שנוהגים לעשות "פדיון". פדיון הוא גם לפי מספרים מסוימים. אם הרבי אמר זאת, כנראה שזהו פדיון כללי, לכל השנה כולה, לכל הענינים, אז הפדיון הוא **שפה**.

שמחת הימים

מה אומר שזהו מספר הימים הכי גדול? קודם כל, משהו יפה: יש רמז יפהפה^ז, שכל שש האפשרויות הן צורות של שמחה. אנחנו חיים בשמחה, יהודי חי עם שמחה – "עבדו את הוי' בשמחה"^ח. מספר הימים הכי קטן הוא **שנג**, שמחה. שנה פשוטה יכולה להיות

שדעת היא הבריח התיכון שעולה עד הכתר, עד התהום, ומשם ממשיך לעלות למלכות של העולם שמעליו – שם הלוי נמצא, בתוך הים, בתוך התהום, ה**לוי**תן שהוא מילוי הדעת.

שרש האור בטהירו עילאה

מה הגימטריא של הכל יחד? רק הפסוק האחרון, "**לב נבון יקנה דעת**", הוא **תשע"ט**. אבל כעת מחשבים את שלשת הפסוקים יחד – כמה הם שוים? הכל יחד עולה 2484. כמה מלים יש כאן? 12 (**זה**). האם 2484 מתחלק ב-12? כן, נחלק ונראה את הערך הממוצע של כל מלה – **אור**. יש כאן **יב** פעמים **אור**. כמו שהיום, בריאת העולם מתחילה "יהי אור" – וצריך לחבר את האור עם האמת של ראש השנה, "זה היום תחלת מעשיך", בחינת "זה", נבואת משה – כאן מקבלים **זה** פעמים **אור**. **אור** שוה **אין סוף**. איפה אור נמצא בספירות? יש כמה פירושים, אבל בעומק כתוב שאור הוא גילוי, ושרש כל הגילויים הוא מלכות. איזו מלכות? מלכות דאין סוף. טהירו עילאה – טהר הוא שם נרדף לאור. יש **יג** שמות נרדפים לאור^ק, והשם החותם הוא טהר – "כעצם השמים לטהר". טהירו עילאה הוא אור, אור אין סוף, **ואור** שוה **אין סוף**. אם כן, מה שעושים מאד מתאים גם להיום, ל"יהי אור" של **כה** באלול, וגם לחותם מעשה בראשית, האמת – לאמת את האור.

ה. השנה הארוכה ביותר "פדיון כללי" – סכום ימות השנה

נסיים במשהו כללי: לפני כל שנה צריכים לדעת כמה ימים יש בשנה הבאה עלינו לטובה. הרבי יסד צדקה מיוחדת שקרא לה

קט ע"פ אבות פ"א מי"ז.

קי סוד ה' ליראיו שער "עבדו את הוי' בשמחה" פ"ז. קיא תהלים ק, ב.

קך ראה הנרות הללו עמ' 184 (ומאמר "שמונת פני היפוי" שם); עמודיה שבעה פרשת בהר הערה ג.

נחזור: ימי השנה הבאה הם **שפה**. מכל שש האפשרויות, רק מספר זה הוא כפולת 7. כמה 7 יש? 55 פעמים 7. מה זאת אומרת? שראש השנה בשנה הבאה יחול בדיוק באותו יום בשבוע כמו השנה הזו. אין עוד קביעות כזו, רק אם יש **שפה** ימים – שנה תמימה הכי גדולה – יש ר"ה אחרי ר"ה באותו יום בשבוע. לגבי השנה שלנו, ר"ה ביום שני, וכך יהיה גם בשנת תש"פ. למה? כי השנה מתחלקת לשבועות שלמים. שום מספר אחר של ימות השנה לא מתחלק לשבועות שלמים.

אם כן, יש לנו **שפה** ימים ו-55 שבועות. מה הקשר בין המספרים האלה? ידוע שבספר הזהר הקדוש החשבון הכי מתוחכם ומורכב, אפשר לומר, הוא שכינוי הקב"ה – **שכינה** – הוא סכום כל הרבועים מ-1 ברבוע עד 10 ברבוע. הרי שכינה היא מלכות, הספירה העשירית, וכל מספר בהתכללות כולל את כל מה שיש בו. כלומר, 1 הוא 1 ברבוע, כתר. אבל חכמה, שהיא 2, היא 2 ברבוע, 4, בינה, שהיא 3, היא 3 ברבוע, 9. ככה כל הספירות, מ-1 עד 10, וסכום כל הרבועים עד 10 עולה **שכינה**. זו גימטריא שהזהר אומר, משהו מאד מורכב.

במתמטיקה קוראים לצורה זו 'פירמידה' – **שכינה** היא הפירמידה של 10. כמו שיש ביטוי במלכות שצריך לבנות את המלכות – "בנין המלכות", ביטוי שאין על שום ספירה, העבודה מר"ה עד יו"כ, עשי"ת – בשנה הזו צריך לבנות את הפירמידה מ-1 ברבוע עד 10 ברבוע, ימי השנה.

כלה שבועות ו-שכינה ימים

מה לגבי 55, מספר השבועות? הוא המשולש של 10 – בלי רבוע, רק סך כל המספרים מ-1 עד 10. איזה יחס פלאי ביותר, שמספר השבועות הוא המשולש של 10

גם **שמחו** וגם **בשמחה**, **"שמחו** צדיקים בהוי"ק^{ק"ב}, "עבדו את הוי' **בשמחה**". מה לגבי שנה תמימה? **לשמחה** ("מועדים **לשמחה**"), **"לשמחה"** (יש בקהלת^{ק"ג}, **"לשמחה** ולעשות טוב") או **"לב שמחה"**.

ההפרש בין השנה הכי קטנה לשנה הכי גדולה הוא **לב**. מהו לב? על איזה לב דברנו הערב? לב נבון, "לב נבון יקנה דעת". שמחה בקבלה היא פנימיות הבינה^{ק"ד}, "אם הבנים שמחה"^{ק"ט}. "לב נבון" הוא לב שמח, ורק עם לב שמח ניתן לקנות דעת. איפה כתוב "לב שמחה"? "אור זרע לצדיק ולישרי לב שמחה"^{ק"ט}. מתי אומרים את הפסוק? לפני כל נדרי. הסימן של השנה הבאה עלינו לטובה הוא **"לב שמחה"**.

שנת השראת השכינה

איזו עוד מלה יש במספר **שפה**? **שכינה**. השנה הבאה עלינו לטובה היא שנה של השראת שכינה – השראת השכינה בישראל. השראת השכינה גם היא תלויה בטביעת העין שלנו. יש **שכינה** ימים. הביטוי **"טביעת עין"** שוה **אור-אור-אור**. הגם שבחז"ל יש שתי צורות – לפעמים כתוב "טביעת עין" ולפעמים "טביעות עין", עוד ו. ברוב ספרי הדקדוק מעדיפים את טביעות עין, אבל מקובל לומר **טביעת עין**, ששוה **אור-אור-אור, כתרא** (בתוך הכתר יש שלשה אורות – אור צח, אור מצוחצח, אור קדמון^{ק"ז}). שלש פעמים **אור** שוה **כתרא**, שוה **טביעת עין**.

ק"ב שם צז, יב.

ק"ג יב.

ק"ד ראה סוד ה' ליראין שער א פ"ג (וביאורו בשיעורים בסוד ה' ח"ג); אל עולם הקבלה פ"ז; הנפש פ"ו.

קטו תהלים קיג, ט.

קטז שם צז, יא.

ק"ז ראה פרדס רמונים שער יא פ"ב.

כלה - שבכל משפחה בישראל תהיינה לפחות שבע חתונות בשנה הזו. הימים הם **שכינה** והשבועות הם **כלה** והיחס ביניהם הוא פי שבע, יחס שיכול להיות רק במספר הזה, לא בשום מספר אחר בעולם.

מי שאוהב לחשב - זהו שעשוע מאד יפה. אבל תכל'ס, "המעשה הוא העיקר", שכל אחד יתן את ה**שכינה** לצדקה. שוב, לחיים לחיים, שנה טובה ומתוקה לכולם, עם כל הברכות - שיהיה "**לב שמחה**", לב מלא שמחה לעבוד את ה'. מתי תהיה הכי הרבה שמחה? כשיבוא מלך המשיח, כשנראה אותו (ונשמע אותו), נכיר אותו. **משיח** אותיות **ישמח וישמח**. זו עוד דרך להכיר את המשיח - רואים את היהודי הכי שמח, שמחה אמיתית, צריך להיות גם עם אור וגם עם אמת. אותו יהודי שהכי שמח באמת - הוא מלך המשיח.

יש פה איזה מנהג אצלנו שמחלקים תפוחים לפני ר"ה. מי שרוצה לשמור לתפוח בדבש - מה טוב. כל מי שרוצה תפוח יכול לבוא לקבל.

והימים הוא הפירמידה של 10. משולש הוא בשני ממדים ופירמידה בשלשה ממדים.

האם יש עוד מספר בעולם, עד אין סוף, שיש יחס של פי 7 בין המשולש שלו לפירמידה שלו? נקח את 3 לדוגמה - המשולש הוא 6 והפירמידה היא 14. 14 הוא לא כפולת 6 בכלל, ודאי לא שבע פעמים שש. נקח מספר יותר גדול, 13. המשולש של 13 הוא 91 והפירמידה של 13 (להוסיף ל-385 11 ברבוע, 12 ברבוע ו-13 ברבוע) היא 819. האם יש יחס ביניהם? כן - פי 9, אבל לא פי 7. צריך להבין את החשבון - אין שום מספר אחר, חוץ מ-10, שהמשולש שלו פי שבע שווה לפירמידה שלו. הפי-שבע הזה הוא היחס בין הימים לשבועות של שנת תשע"ט הבאה עלינו לטובה. אם כן, השנה הזו, מהבחינה הזו, היא הכי מושלמת שיכולה להיות.

אם 385 היינו **שכינה**, מה המלה המקבילה בקבלה? **כלה**, 55. "בואי כלה בואי כלה", ה**שכינה** היא הכלה, והיא עולה ז"פ **כלה**. אז יש לנו בשנה הבאה שבע כלות, שבע פעמים

כל משברך וגליך

ארבעה אבות-טיפוס של משברים, בחיי הפרט ובחיי הציבור

ומבחינתנו הוא מעין "עולם של חלום" ששער-המעבר אליו נחסם בפנינו. באותה מדה, נראה שלפני חטא אדם הראשון והגירוש מגן-העדן, העולם המוכר לנו לא בדיוק היה קיים. רק אחר החטא התהפכה התמונה, גן העדן הפך לתיאורטי והגלובוס שלנו הפך לממשי.

המציאות החלומית היא אוטופיה – מציאות אידיאלית תיאורטית. אבל החידוש הוא שהחלום הזה היה ונברא, וגם היום יש לו תפקיד חשוב מאד בתודעה. אנו חיים בעולם הזה, אך באמת אנחנו "לא מכאן", כולנו גורשנו מגן-העדן. חשוב לזכור את זה, אבל אסור להתרפק על הנוסטלגיה ולחיות בתוך חלום, אלא לעבוד במציאות הקיימת, לפעול בתוך 'החוץ' שהוא עכשיו המקום שלי, 'וַיִּשְׁלַחְהוּ ה' אֱלֹהִים מִן עֵדֶן לַעֲבֹד אֶת הָאֲדָמָה אֲשֶׁר לָקַח מִשָּׁם". זהו התיקון!

בחיי כל אחד מאיתנו, נקודת הפתיחה היא לאחר הגירוש מגן-העדן: הנשמה גורשה מהעולם האוטופי החלומי שבו היתה, ונחבטה אל קרקע המציאות הקשה המוכרת לנו. מעתה, כל החיים שלנו מוקדשים לשיקום הטראומה הזו של ניפוץ החלום. בסיפור הזה, כמו בגן העדן, יש גורם מזרז (קטליזטור) לגירוש, הוא הנחש הוא יצר הרע. כאשר הנחש מצליח להתערב, התמימות הראשונית נשברת, אנו מגורשים אל מגרש החיים האכזר והמנוכר, וכעת צריך לעבוד ולהתמודד בעולם הזה ולדעת לתקן את המשבר (באופן דומה

בפרשת נח עוברת האנושות שני משברים גדולים. הראשון הוא **המבול** – שואה המכחיזה לא רק את האנושות אלא גם את כל בעלי החיים היבשתיים, מלבד שארית הפליטה השורדת בתיבת נח. והשני, "דור הפלגה" – פיזור האנושות לארבעה קצוות הארץ לאחר חורבן מגדל בבל. בפרשת בראשית קראנו על משבר נוסף, הוא **הגירוש מגן-העדן** בעקבות חטא אדם וחווה, כך שלפנינו כבר שלשה משברים.

במבט כולל, הסיפור העיקרי של התורה עוסק במשבר רביעי, **הגלות והשעבוד במצרים**, וביציאה מהמשבר הזה, יציאת מצרים, כאשר המשבר מתחילתו נועד כדי להגיע אל השיאים שבאו אחריו. באמת, הגאולה של יציאת מצרים מהווה תיקון גם למשברים הקודמים, ובפנימיות כל המשברים נועדו כדי להביא לבסוף למציאות מתוקנת יותר.

ארבעת המשברים הללו מהווים מודל, אב-טיפוס, לסוגים שונים של משברים הן בחיי היחיד ("כל משברך וגליך עלי עברו"), הן בחיי עם ישראל, והן בהיסטוריה האנושית כולה.

א. הגירוש מגן עדן – אבדן החלום

המשבר הראשון, הגירוש מגן עדן, הוא **אבדן החלום**. אמנם גן העדן בתורה אינו רק משל אלא מציאות ממשית, אבל היום לא נמצא אותו בשום נקודה ידועה בכדור-הארץ. הוא נמצא בממד אחר של המציאות,

ב ובלשון הקבלה, כדברי האר"י הקדוש, לפני חטא אדם-הראשון היתה המציאות גבוהה ארבע-עשרה מדרגות מהמציאות כיום. העולם שלפני החטא הוא מעבר להישג היד שלנו (ד' = 14).

א לפי שיעור כ"ט תשרי תשע"ג, ביתר. יונה ב, ד.

במקום עם אחד יש עכשיו שבעים אומות – כל אחד ולשונו המיוחדת, כל אחד בארצו וכל אחד בתרבותו. המשבר הזה נראה אולי קל יותר מאשר הגירוש מגן העדן וחורבן העולם, אך הוא לא פשוט כלל: המסגרת החברתית משתנה כליל וכל הקודים החברתיים צריכים להכתב מחדש.

הפרוד אינו התכלית. תיקון העולם המפוזר מתחיל באברהם אבינו המופיע בסוף הפרשה שלנו, "בְּהִנְחֵל עֲלֵינוּ גֹזִים בְּהַפְרִידוּ בְּנֵי אֲדָם [הפירוד של דור הפלגה, אז] יֵצֵב גְּבֻלַת עַמִּים לְמִסְפַּר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" (ולפי חז"ל אברהם היה כבר בזמן מגדל בבל, כמהפכן יחיד המתנגד לבוני המגדל¹). "אחד" היה אברהם² – כל העולם כולו מעבר אחד [הצד המפורד] והוא מעבר אחד [הצד המאוחד]³. אברהם ובניו אחריו נושאים את הבשורה של תיקון העולם המפורד. שלשת האבות, שמהם יקום עם ישראל, יביאו לאחדות מתוקנת – לא אחדות אנושית מדומה של שלום חיצוני ללא בטול לאלקים, אלא אחדות שבמרכזה עומד עם נבחר המגלה לעולם כולו את ה' אחד ושמו אחד⁴.

משבר הפיזור חוזר הרבה בהיסטוריה: חברה מגובשת ומאוחדת מתחילה להתפורר למפלגות שונות ("נפלגה הארץ"), ובמקום התקשורת החיובית הבונה שהיתה תחילה, מתחילים לדבר בשפות שונות, עד ש'התקשורת' היחידה היא זריקת אבנים

אפשר לומר שתקופת הילדות היא גן העדן האבוד בחיי האדם).

ב. המבול – חורבן

המשבר השני, המבול, הוא **חורבן העולם**. בניגוד לאדם הראשון, נח לא גורש אל מציאות אחרת אלא "חרב עליו עולמו", פשוטו כמשמעו. אמנם לפני המבול העולם לא היה מקום כל כך נחמד לחיות בו, ודאי לא אוטופי, אבל היה מקום מיושב, אנשים ובעלי חיים, המולה וקולות של חיים – והנה עכשיו הכל שמש, שקט נורא שורר באויר ורק משפחה קטנה אחת צריכה להתחיל הכל מהתחלה.

לא חייבים לעבור משבר כזה, אבל הוא קורה להרבה אנשים. למשל, אדם ששכל את כל משפחתו ועכשיו, אחרי המבול הפרטי שלו, הוא צריך להתחיל מהתחלה. זו באמת משימה קשה, שצריך לגייס הרבה כוחות נפש כדי להתחיל בה – ומאד מפתה לברוח מהמציאות אל הטיפה המרה ולהתגלגל בתוך האהל כמו נח... אבל אין ברירה, היה עולם ישן אך הוא חרב ואיננו, וכעת אתה נותרת לבנות על חורבותיו עולם חדש. הדור הקודם נשבר, ואתה – שהיית חלק מאותו דור – אתה הוא התיקון, ובלבד שתצליח להביט קדימה. לא צריך ללכת רחוק: מפליא לראות כל כך הרבה יהודים שעברו את השואה הנוראה ואבדו את כל היקר להם, ולאחר החורבן התאוששו והקימו ממש הכל מחדש.

ג. דור הפלגה – פיזור

המשבר השלישי, דור הפלגה, הוא **הפיזור**. בתחילה כל בני האדם היו "שפה אחת ודברים אחדים", חברה אנושית אחת, גדולה ומרוכזת. המשבר-העונש של דור הפלגה לא היה מות וחורבן העולם, אלא פשוט פיזור, "וַיִּפְצַח ה' אֶת־מִשְׁם עַל פְּנֵי כָּל הָאָרֶץ", "נִפְלְגָה הָאָרֶץ".

ג דברים לב, ת.

ד עבודה זרה יח, ב: "אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים" זה אברהם אבינו שלא הלך בעצת אנשי דור הפלגה". לפי חז"ל, דור הפלגה היה בסוף ימי פלג, ואם כן אברהם היה אז בן ארבעים ושמונה, כמו שכתוב בסדר עולם¹, פרק א. וראה פרקי דרבי אליעזר פכ"ד.

ה יחזקאל לג, כד.

ו בראשית רבה מב, ח.

ז זכריה יד, ט.

אולי אנו חושבים את עצמנו לבני חורין, אבל האמת היא שבאיזה-שהוא מקום כולנו משועבדים. המשעבד הראשי הוא לאו דוקא 'האח הגדול' מבחוץ, אלא טרדות העולם המטורף שאנו חיים בו. דאגת הפרנסה יכולה להפוך את האדם לעבד, וגם אם אין בעיות של כסף הרי אנחנו דור מודאג – הדאגה והלחץ התמידי (עד כדי 'סְטָרְס') רובצים עלינו כעול ברזל (כדברי חז"ל שעול מלכות ועול דרך ארץ אינם מותרים מקום לעול תורה), אין יכולת בנפש להתפנות ממש, לנשום חופשי ולעסוק בדברים החשובים באמת. בנוסף, כולנו נתונים בסד של המוסכמות החברתיות, התרבות הזולה המזינה אותנו (במודע ושלא במודע) ומכתיבה את דפוסי החשיבה וההתנהגות שלנו – משעבד-נוגש מודרני עם חיוך רחב ושׁוט-של-זהב... בקיצור, צריך גאולה!

המשברים בהיסטוריה היהודית בעת החדשה

נוכל לראות שהמודל של ארבעת המשברים הללו מתאים לתהליך שעובר עם ישראל בדורות האחרונים:

אבדן החלום: החלום שהיה ואיננו הוא **אבדן עולם היהדות בגולה**. העיירה היהודית הישנה והטובה (השטעטל), שאפשר לקרוא עליה תיאורים נלבבים ומלאי חיים, היא כמו עולם אוטופי-חלומי עם ריח גן עדן (למרות שודאי לא הכל בו היה טוב). והנה החלום הזה התנפץ, כשעוד לפני השואה פקד חורבן רוחני נורא את העיירה היהודית. הנחש בסיפור הזה היה תנועת ההשכלה (המפתח לטעום מפרי עץ הדעת), ולפתע מצאו היהודים את עצמם מחוץ לגן העדן, הניחוח של ה'אידישקייט' הישן נעלם, החממה נפרצה והרוחות הרעות

האחד על השני (ממש כתיאור חורבן מגדל בבל). גם בעולמו של היחיד ניתן להצביע על פיזור: אישיות שהיה בה שלום פנימי הופכת להיות מסוכסכת בתוך עצמה, האדם שידע חיים של הרמוניה ואחדות יחסית נקלע למצב של **פיזור הנפש**, ופעמים רבות נמצא אותו משוטט בעולם ומנסה לאסוף את השברים של עצמו. כל זה חייב למצוא את תיקונו, במציאת חוט-שדרה מרכזי של אחדות, הן בחברה כולה והן באישיותו של היחיד.

ד. הירידה למצרים – שעבוד

בסוף תקופת האבות, בני ישראל יורדים למצרים ובדור הבא מתחיל ה**שעבוד**. זהו סוג חדש של משבר – לא ניפוץ החלום, לא חורבן העולם, לא פיזור, אלא גלות ושעבוד. עם שלם, ששים ריבוא, הופך לעם עבדים, והשעבוד הוא טוטאלי, בחומר וברוח, עבודת פרך המפרכת ושוברת את הגוף ולא מותירה מנוח לנפש. אי אפשר לנשום, כי כל טיפת אויר וכל תשומת-הלב מוקדשת בעל כורחך לאדון המשעבד, עד שאתה שוכח מי אתה ובמקום להיות אתה-עצמך אתה בלוע לגמרי במנטאליות אחרת, זרה.

התיקון הוא יציאת מצרים, והפלא הגדול ביותר הוא עצם היציאה של "גוי מקרב גוי" – מתוך מצרים מגיח ונולד עם ישראל. בסיפור הזה חייבים את דמותו של ה**גואל**, משה רבינו הנשלח להוציא את ישראל ממצרים, וחייבת להיות **תכלית** ויעד לכל התהליך, מתן תורה, "בְּהוֹצִיאָךְ אֶת הָעָם מִמִּצְרַיִם תַּעֲבֹדוּן אֶת הָאֱלֹהִים עַל הָהָר הַזֶּה"^ט, עד להשלמת המהלך בביאה לארץ ישראל.

ח דברים ד, לד.

ט שמות ג, יב.

י ראה משנה אבות ג, ה.

בדרך של אבות האומה, אברהם יצחק ויעקב: לייסד את 'הבית הלאומי' על אדני היחוד היהודי, ולהניף את דגל התורה והאמונה כדגלה של המדינה היהודית המתוקנת.

השעבוד: לבסוף מגיע משבר השעבוד – שאנו נמצאים בעיצומו – שמתבטא בהערכה **לתרבות הגוים.** לא תמיד אנו מרגישים את השעבוד – ולפעמים זוהי הצרה הגדולה ביותר, כי פירושו של דבר שאנחנו מפנימים מנטליות נכרית, מדברים וחושבים בכלים השאולים מתרבות זרה כובלת ומשעבדת. אחד הביטויים החריפים לזה הוא החשש 'מה יאמרו הגויים', שנראה כעיקרון הכי עקבי במדיניות של כל ממשלות ישראל מאז ועד היום...

כדי לתקן את המציאות הנוכחית, צריכים לדבר במפורש על גואל, מלך המשיח, הפותח את הפה שלנו לדבר יהודית ולחשוב יהודית, גואל שמוציא אותנו מכל השעבודים ומוביל את המהפכה האמיתית, להיות "ממלכת כהנים וגוי קדוש"^{יא}. היציאה מגלות מצרים היתה "ביד רמה", בריש-גלי^{יב} – וכך תהיה הגאולה העתידה, במהרה בימינו. וכשם שתיקונו של המשבר האחרון (המביא בעצם לתיקון המשברים כולם) היה במתן תורה, כך בגאולה האמיתית והשלמה תתגלה **"תורה חדשה"**^{יג}, שתגלה את הפנימיות והעצמיות של אותה תורה נצחית שקבלנו בהר סיני.

נמצאות בפנים. אין מה לעשות, כבר אי אפשר לחזור אל העיירה היהודית בדיוק כפי שהיתה, והתיקון הוא לעבוד בתוך העולם של היום.

החורבן: החורבן של העת החדשה הוא כמובן **השואה** הנוראה, עולם יהודי שלם נחרב, קהילות שלמות נמחקו והאודים המוצלים מאש צריכים להתחיל מאפס אחרי המבול. התיקון הוא לא להתייאש, ולהבין שאם הצלחת להנצל באורח פלא (גם אם איני יודע במה זכיתי) המשימה שלי עכשיו היא להביט קדימה ולבנות עולם חדש.

הפיזור: במקביל לתהליכים שעבר עם ישראל בארצות הגולה, החל לגדול הציבור היהודי בארץ ישראל. עם כל הפלא של שיבת ציון – כאשר הישוב היהודי בארץ היה כמו תיבת-נח שניצלה מן המבול בהשגחה נפלאה – הרי המדינה שהוקמה בפועל מזכירה ברובד הגלוי מעין **מגדל בבל** מאכזב; במקום שהכל יבנה במוצהר על יסוד התורה ובחירת ישראל, בהכרה מפורשת שהננו עם ה' – מנסים ליצור לאום שהעיקר בו הוא השיתוף החיצוני של כולם, ובכוונה מותירים את ה' אלקי ישראל מחוץ לתמונה (כך בתודעה הגלויה של רוב מניין ובניין מ"בוני המגדל").

המשבר הבא לא איחר לבוא: לאחר השנים הראשונות שבהם הורגשה תחושת ה'ביחד' של "עם שרידי חרב", באו שנים של אכזבה והחבילה-הלאומית החלה להתפרק; הקיטוב בין הפלגים השונים בעם הלך וגדל, והמשבר הלאומי בא לידי ביטוי חריף בתופעת ה'יורדים' הנפוצים על פני כל הארץ, תופעה שמשדרת 'למה לנו כל הענין הזה?'... התיקון צריך להיות

יא שמות יט, ו.

יב שמות יד, ח. תרגום אונקלוס שם.

יג ויקרא רבה יג, ג.

סוד הברית

מעין גנים – 'נקודה חסידית' בפרשת נח

הברית הראשונה

של כל מילה מתחילות מההופעה הראשונה שלה בתורה. מתוך התבוננות במהותה של הברית הראשונה הזו נעמוד על משמעות המושג ברית בכל התורה.

תוכן הברית עם נח

דברי המפרשים על ברית זו מתחלקים לעיסוק במהות המושג ברית (מהי ברית בכלל?) ולהבנת תוכנה המסוים של הברית כאן (על מה נכרתה הברית הזו בפרט?). במושגים הפנימיים, היחס בין מהות הברית בכלל בין התוכן הפרטי של הברית המסוימת הוא היחס בין המוחין, שהם האור והשרש המהותי של הענין, לבין המדות, שהן התכונות הפרטיות-המדודות שלו המתגלות במציאות מסוימת. ואכן, במפרשי החומש מובאים שבעה הסברים לתוכן הברית כאן¹, אותם מתאים לכוון לספירות המדות, חסד-גבורה-תפארת-נצח-הוד-יסוד-מלכות. למעלה מהם, ישנם כאן שלשה הסברים למהות הברית בכלל, אותם מתאים לכוון לספירות המוחין, חכמה-בינה-דעת.

כדי להרחיב בלימוד העיקרי והכולל על מהות הברית, העולה משלשת ההסברים המהותיים, יוקדמו בקיצור שבעת שבעת ההסברים הפרטיים-המקומיים – על פי סדר הספירות – ואחריהם יבוא ביתר הרחבה הלימוד העיקרי והכולל על מהות הברית:

חסד: הרמב"ן רומז (ובעל הכתב והקבלה מרחיב) שהברית נכרתה על הנס הגדול של

אחד ממושגי היסוד בתורה הוא מושג הברית: היהודים נקראים בני-ברית, החל מהבריתות שכרת ה' עם אברהם אבינו – ברית בין הבתרים וברית המילה – ועד הבריתות שכרת ה' עם כל עם ישראל בחורב ושוב לפני הכניסה לארץ. גם בהמשך התנ"ך יש מעמדי ברית של ה' עם ישראל (וגם של עם ישראל עם מלכם), ועד להבטחה שה' עתיד לכרות עמנו "ברית חדשה"².

בתיקוני הזהר מפורש כי אחד הצירופים החשובים של המלה הראשונה בתורה, "בראשית", הוא **ברית-אש**. במפורש מופיעה הברית לראשונה בפרשת נח. בדרך כלל רגילים לזכור את הברית שמופיעה לאחר המבול – ברית הקשת, בה כרת ה' ברית על כך שלא יביא מבול נוסף לעולם, ועל קיום העולם בכלל³. בכריתת הברית הזו חוזר מושג הברית שבע פעמים (וכדלקמן), אך המלה ברית מופיעה עוד קודם לכן בפרשתנו, כאשר בתוך ההודעה על המבול והציווי לנח על בנין התבה אומר לו ה' "והקמתי את בריתי אתך [ובאת אל התבה אתה ובניך ואשתך ונשי בניך אתך]"⁴.

לפי הכלל הידוע "הכל הולך אחר הפתיחה"⁵, ההתבוננות במשמעותה וסודה

מסעודת ר"ח, א' מרחשון ה'תש"ע (הובא בקיצור – ובהרחבות הגימטריאות והרמזים – בספר ברכת בחשבונו ח"א פרשת נח). נרשם ע"י איתאל גלעד.

א ירמיה לא, ל.

ב וראה מעין גנים ח"ב פרשת כי תשא כי כנגד המבנה היסודי של עולמות-נשמות-אלקות מכוונות הברית עם נח, הברית עם אברהם אבינו והברית עם משה רבינו – עיי"ש.

ג בראשית ו, יח.

ד עפ"י פדר"א פמ"ב.

ה כל הפירושים מרוכזים – לא תמיד בציון מקורם – בפירוש הכתב והקבלה עה"פ.

ברית-הבטחה של הצלה.

יסוד: האבן עזרא מסביר עוד שהברית המוזכרת לפני המבול היא "רמז לקשת" – לברית הקשת שעתידה להכרת אחרי המבול (בה נאמר פסוק מאד דומה, "והקמתי את בריתי אתכם"¹). ברית הקשת שייכת במובהק לספירת היסוד – הקשת היורה את חצי הזרע². **מלכות:** יש מפרשים³ שהכוונה לברית על קיום העולם – כדי שהצלת נח לא תהיה הצלה זמנית (וממילא נס שנעשה לשוא), אלא הצלה שיש לה קיום. עצם קיום העולם-המצויאות שייך לספירת המלכות.

זכרון-בריא-בחירה

אכן, כדי להבין מהברית שכאן על מושג הברית בכלל, יש להזקק לפירושי המושג ברית שמופיעים כאן במפרשים, המכוונים כנגד חכמה-בינה-דעת:

חכמה: בעל אור החיים הקדוש קושר את ענין הברית לזכרון. כך, ברכת זכרונות בראש השנה – הפותחת בזכרוננו של נח, "וגם את נח באהבה זכרת"⁴ – חותמת "זוכר הברית"⁵. ישנו פחד אנושי מפני שכחה – אדם פוחד להשכח (ובפרט כשהוא מגיע לגיל זקנה, בו הוא חושש להתחיל לשכוח דברים וגם שה', שעזרו עד כה, ישכחו-ישליכו לעת זקנה⁶) – והברית מבטיחה זכרון נצחי. התבה בה מטלטל נח במשך שנה תמימה היא כטפה בים בעולם כולו – העולם

יג בראשית ט, יא.

יד ראה ת"י לבראשית מט, כד; סוטה לו, ב (ובכ"ד).

טו מובא כפירוש הר"א בהכתב והקבלה, והמגיהים העירו שכנראה כוונתו לדברי רבי יצחק עראמה (עקידת יצחק סוף שער יח), וכן פירש בעל העמק דבר על אתר.

טז על פי בראשית ח, א: "ויזכר אלהים את נח וגו'".

יז על יסוד פסוקי זכרון-ברית רבים בתנ"ך – בראשית ט, טו-טז; שמות ב, כד; ויקרא כ, מב; שם פסוק מה; ירמיה יד, כא (שם הניגוד לזכירה הוא הפרת ברית); יחזקאל טז, ט; עמוס א, ט; תהלים קה, ח; קו, מה; קיא, ה; דה"א טז, טו.

יח ראה תהלים עא, ט.

"מועט המחזיק את המרובה", כאשר כל "מעשה בראשית" – מדגם מייצג של כל מיני החי (והצומח), עם כל הנחוץ להם לשנה שלמה – התרכז בתוך תבה קטנה. ריכוז כל "הגדלה"⁷ זה מעשה בראשית⁸ שייך לספירת החסד (שנקראת גם 'הגדולה'), מדתו של אברהם אבינו, "האדם הגדול בענקים"⁹.

גבורה: רש"י מביא את מאמר חז"ל (והאר"י בענין הגר"ז בפירושו על התורה) שהברית היתה "שלא יהרגוהו רשעים שבדור". ההתגברות כנגד הרשעים – שהיתה באמצעות הקפת התבה בדובים ואריות (**אריה** בגימטריא **גבורה**, כידוע), היא תכונת הגבורה האלקית.

תפארת: בספר מעשי ה' (המובא בדברי הכתב והקבלה) מוסבר כי ברית זו היא ברית על התורה, המחויבת לקיום העולם – "אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמת"¹⁰. התורה היא "עמודא דאמצעיתא", ספירת התפארת.

נצח: פירושו הראשון של רש"י (לפי המדרש) ש"ברית היה צריך על הפירות, שלא ירקבו ויעפשו" שייך לנצח – הכח להנציח מה שבטבעו להאבד.

הוד: לפי האבן עזרא (ועוד) הברית היתה "שלא ימות במבול" – לא במי המבול עצמם, ולא בכל הנסיבות והתלאות שיכולות להתחולל גם בתבה בזמן המבול (כליון האוכל, פגיעת החיות הטורפות וכיו"ב). בהוד (ענף הגבורה) יש חשש "הודי נהפך עלי למשחית"¹¹ ונדרשת

1 ו בראשית רבה ה, ז (ויש להעיר כי "מועט המחזיק את המרובה" שייך בכ"ד לכה הברית – ראה לדוגמה לב לדעת עמ' קעז).

2 דה"א ט, יא.

3 ברכות נח, א.

4 יהושע יד, טו. בראשית רבה יד, 1.

5 מעשי בראשית פכ"ד (הובא בכתב ובקבלה בשם הרא"ש).

6 ירמיה לג, כה (וראה שבת לג, א).

7 דניאל י, ח.

נוספים) מסביר שברית היא לשון ברירה ובחירה ("מגזרת 'ברו לכם איש'") – "הסכמה ודבר שבחרו שנים [שני כורתי הברית]" (והארץ בעל הכתב והקבלה בדוגמאות מהמקרא ומחז"ל ש"בריתי" מובנה "בחירי"). כח הבחירה וההבדלה בין שנים הוא-הוא כח ספירת הדעת²³ ("אם אין דעת, הבדלה מנין?²³) – ידיעה והתחברות לזולת, עמו כורתים ברית (החל מהידיעה הראשונה, "והאדם ידע את חוה אשתו"²⁴), היא גם לשון **בחירה**²⁵ (הבחירה בדבר הרצוי שייכת לעטרא דחסדים של הדעת, וממילא היא יוצרת הרחקה-הבדלה של מה שלא נבחר – כפירוש השני שמביא האבן עזרא, שברית הינה "גבול כרות" – מצד עטרא דגבורות של הדעת).

ולסיכום המוחין והמדות של הברית:

חכמה	בינה
זכרון	בריאה

דעת
בחירה

חסד	גבורה
------------	--------------

הכלת התבה את הכל שלא ירהגוהו הרשעים

תפארת
ברית התורה

נצח	הוד
שלא ירקבו הפירות	שלא ימות בתבה

יסוד
ברית הקשת

מלכות
קיום העולם

המוצף במי המבול. לכן חושש נח, למרות כל נסי ההצלה להם זכה, שה' ישכח אותו ואת אשר אתו בתבה. כריתת הברית היא מחויבות לזכור את נח. כיצא בכך מוסבר בחסידות²⁶ ביחס לראש השנה, "יום הזכרון", כי כל העולם כולו הוא כטפה בים – ועוד הרבה פחות מכך – ביחס לאור אין סוף ב"ה (ולאין סוף העולמות שנאצלו ונבראו ממנו), וכדי לחדש את הבריאה צריך לעורר אצל ה' את הזכרון, לבל 'ישכח' את העולם, זכרון הנובע מכריתת הברית (בחיצוניות, הברית על קיום העולמות; ובפנימיות, הברית עם בני ישראל, עם ה', אותו ממליכים בראש השנה²⁷).

כח הזכרון שייך למח החכמה, הנקרא גם מח הזכרון²⁸. החכמה היא המקור הראשון, הטפה השרשית של כל מציאות, והברית, לפי פירוש זה, היא זכרון המהות המקורית והתחברות אליה.

בינה: הרמב"ן מסביר בפירוש "על דרך האמת" שהברית היא יסוד העולם (מבלי להשתמש בפירוש במלה 'יסוד', כדרכו לא להשתמש בשמות הספירות), הנגזרת מלשון בריאה – "בריתי כמו ברייתי" (ונראה שהביאור "על דרך האמת", ביחס לבריאה המקיימת את העולם, ממשיך את ה"יותר נכון בדרך הפשט", "דבר השם כשיגזור אומר בלא תנאי ושירוי ויקיים").

ספירת הבינה היא המאירה בעולם הבריאה ("אמא מקנא בכורסאי"²⁹) – האמא היא הבונה-בוראת את הטפה ההיולית המתקבלת מהאבא כבריה שלמה וכאשר היא בנויה מולידה-מוציאה אותה לבר כבריה עצמאית. רבי אברהם אבן עזרא (ועמו פשטנים

כג וראה גם בספר הנפש פ"ז (עמ' קכג ואילך) אודות כח הבחירה שבדעת.

כד ירושלמי ברכות פ"ה ה"ב.

כה בראשית ד, א.

כו וראה בראשית יח, יט ובמפרשים שם.

יט לקו"ת דרושים לר"ה נז, ג (ובכ"ד).

כ וראה גם מעין גנים ח"ה ראש השנה.

כא ראה (לדוגמה) תו"א פא, ג.

כב תקו"ו.

כריתת ברית – מהפנים אל החוץ

והבדלת עם ישראל, וכיצד ניתן ללמוד ממנה על מהות הברית בה נתייחדו בני ישראל, בני-בריתו של ה' אכן, מוסבר^ל כי קודם הופעת אורו של אברהם אבינו "ענין הישראליות" – תכונות ישראל ומעלתם – היה מובלע באומות העולם ורק כאשר נבחרו בני ישראל (זרע אברהם, יצחק ויעקב) נטלו אותן תכונות ונותרו בישראל בלבד. יתר על כן, עד האבות – ובמובן מסוים, עד מתן תורה – היו התכונות האלקיות נשמתיות בלבד (ולכן לא עברו בירושה), ורק לאחר הבחירה באבות ובישראל הפכו אותן תכונות למוטבעות בגוף (ולכן גם עוברות בירושה). זהו תהליך הברית עצמו – זכירת השרש הראשון וזיהוי-הבלטתו בתוך מציאות העולם הגשמית-הגופנית, עד שהוא הופך להיות בתוכה טבע ברור ("גבול כרות")^{קז}.

ל ראה באריכות בדברי רבי יוסף ענגיל בכמה מקומות – ראה חומש תפארת יוסף בריש פרשת נח, והנסמן שם הערות T-ג.

לא והערה למעמיקים: בספר ברכות בחשבון פרשת נח מוסבר באריכות סוד מספרי הברית, שנוסחתם (שני משולשים ועוד אחד) יצאת מאזכורי הברית שנספרו בחז"ל – כריתת ג (פעמיים משולש 1 ועוד 1) בריתות על התורה ו-ג (פעמיים משולש 3 ועוד 1) בריתות על המילה. ביניהם נמצא ז (פעמיים משולש 2 ועוד 1) הבריתות שהוזכרו בברית הקשת. קודמת להן הברית האחת (פעמיים משולש 0 ועוד 1) עם נח, בה עוסק מאמר זה. והנה, בדרך כלל מונים כראשונה את ברית הארץ – ברית אחת עם אברהם אבינו – ומבואר שם כי באמת אותה ברית אחת קודמת בשרשה גם לברית האחת עם נח (מספרי, ברית אחת זו היא פעמיים משולש 1 ועוד 1, וד"ל), כ"ח ולא בחושבן" שלפני "אחד המנוי", ואזי סדר הבריתות (בסדרת מספרי הברית) הוא יהודי-גוי-יהודי-גוי-יהודי (1 ברית הארץ עם אברהם, 1 הברית עם נח לפני המבול, 3 הבריתות על התורה, 7 הבריתות עם נח ובניו אחרי המבול, 13 הבריתות על המילה). ולענינו, מתברר כי תכלית הכל – שקדמה לכל ברצון העליון – היא הבחירה בגוף היהודי ובארץ ישראל (ראה במאמר "עיקרי האמונה של פנימיות התורה", בספר אמונה ומודעות, כי הבחירה האלקית בגשמיות – עיקר האמונה שכנגד המלכות – ניכרת ביחס לגוף היהודי ולא רק ישראל), המתגלה מבראשית בדרך של "כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים" (תהלים קיא, ו; כמובא ברש"י הראשון על התורה ביחס לארץ ישראל, ודוק).

כשמעמיקים, אפשר לזהות שהפירוש שכנגד החכמה, ברית לשון זכרון, מתייחס בעיקר לנפש האלקית – אותה זוכרים כפי שהיא בשרשה העליון, כטפה הכלולה ב"מח האב"^{קח}, ספירת החכמה.

לעומת זאת, הפירוש שכנגד הדעת, ברית במובן של בחירה, מתייחס דווקא לגוף (המתחיה על ידי הנפש הבהמית), בו מתלבשת הנפש האלקית, שכן, בחירה חפשית ואמתית היא רק בין דברים שנראים שוים – "ובנו בחרת מכל עם ולשון, הוא הגוף החומרי הנדמה בחומריותו לגופי אומות העולם"^{קט}.

פירוש הבינה, ברית לשון בריאה, עומד בין שניהם – זו כריתת ברית עם הנשמה כפי שכבר הפכה לבריה בפני עצמה, "חלק בורא שנעשה נברא"^{קט}.

אם כן, יש כאן תהליך – כריתת הברית מביאה את הקשר הפנימי והעצמי ביותר ומזהה אותו (זיהוי שבין זכרון ישן לבריאה חדשה) בתוך המציאות החיצונית, בה הוא התעלם ונבלע. זו משמעות כריתת ברית בין אוהבים, שמבטיחה לזכור את אהבתם גם כאשר המציאות תטשטש ותעלים אותה (ובעומק זהו גם כח ההולדה של הברית – הכח להפיק את העצם והמהות הפנימיים של האדם ולהולידה במציאות החיצונית).

מכאן מובן ענין נוסף: לכאורה, ברית נח היא ברית אוניברסלית, הקודמת לבחירת

קז ראה באורך תניא פ"ב.

קח תניא פמ"ט, והארץ בכך כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש בכמה מקומות.

קט לקו"ת ראה כז, א (עפ"י ע"ח ש"ב פ"א), וראה באורך מלכות ישראל ח"א מאמר "בין ישראל לעמים".

טעם מצוה נח – פרו ורבו (ב)

הוא כנגד החכמה-אבא (י), "אורייתא מחכמה נפקת". דברי קבלה של הנביאים הם יחסית כנגד הבינה-אמא (ה), דבר המתאים לכך ש"לשבת יצרה" שייך גם בנשים (כמו שהוזכר בחלק א). והדין דרבנן להעמיד עוד ועוד תולדות הוא כנגד המדות (ו, כמו ששה סדרי משנה), מתאים לריבוי בפועל של הבנים (ו) קצוות הם בנים היוצאים מרחם האם). שורש המדות הוא בדעת ("מפתחא דכליל שית", שש מדות), והיינו כנגד עצם הנישואין בזקנותו (כמודגש בכפל הלשון "נשא אדם אשה בילדותו ישא אשה בזקנותו [דעת]). היו לו בנים בילדותו יהיה לו בנים בזקנותו [מדות"].

הגבלת המצוה

והנה, לעומת שלש מצוות אלו, יש צד נגדי של מיעוט והגבלת המצוה. ראשית, המלך מצווה "ולא ירבה לו נשים"¹. ועוד, רבינו גרשם מאור הגולה תקן שלא לשאת יותר מאשה אחת², כדי שלא תהיה קטטה, אף על פי שלכאורה יש בזה מיעוט פריה ורביה מצד האישי (ועוד תקן שלא לגרש אשה בעל כרחה, וזה מצמצם עוד יותר את אפשרות האישי להוליד כשלא זכה מאשה זו). יש אומרים שבכך תקנה זו גם לדחות מצוה מן התורה³, ואפילו מצות פרו ורבו, ומכל מקום מצות פרו ורבו עלולה להתעכב בגלל תקנה זו (כמו מי שאשתו נשתתית שצריך "היתר מאה רבנים"

בחלק הקודם (גליון בראשית) עסקנו במחלוקת הראשונים האם יש מצוה בפני עצמה בקידושין (דעת הרמב"ם) או שהקידושין הם רק הכנה למצות פרו ורבו (כדעת הרא"ש). וכן התבאר שבנוסף לחיוב ההלכתי הרגיל יש "מצוה רבה" של ישוב העולם, "לא תהו בראה לשבת יצרה"⁴, מעין דרך ארץ שקדמה לתורה.

א. חלקי המצוה שלש מצוות

בפשטות, הלימוד מהפסוק "לשבת יצרה" נחשב כמצוה מדברי קבלה (נביאים). והנה יש גדר נוסף במצוה זו כמו שנאמר בגמרא⁵ "נשא אדם אשה בילדותו ישא אשה בזקנותו, היו לו בנים בילדותו יהיו לו בנים בזקנותו, שנאמר 'בבקר זרע את זרעך ולערב אל תנח ירך כי אינך יודע אי זה יכשר הזה או זה ואם שניהם כאחד טובים'" (וכן נפסק ברמב"ם⁶ ובשולחן ערוך⁷), ובפשטות זו מצוה מדרבנן (והפסוק הוא אסמכתא) כמו שנקטו הפוסקים⁸.

אם כן, יש שלש מצוות: "פרו ורבו" מדאורייתא, "לשבת יצרה" מדברי קבלה, ו"לערב אל תנח ירך" מדרבנן. בפנימיות, זהו מבנה מובהק של י-ה-ו: החיוב מדין תורה

א נערך ע"י הרב יוסי פלאי ישעיה מה, יח.

ב יבמות סב, ב.

ג קהלת יא, ו.

ד הלכות אישות פט"ו הט"ז.

ה אהע"ז סא, ח.

ו כמ"ש הרי"ף (יבמות יט, ב בדפי הרי"ף). בית שמואל סק"א וסקי"ד (ולא כמו שכתב המנחת חינוך שזה מדברי קבלה). יתירה מזו, בב"ש שם מובאת דעת הרמב"ן שאין זה חיוב גמור של תקנת חכמים אלא "מצוה דרבנן דלאו תקנתא היא אלא כעין יישוב דרך ארץ".

ז דברים יז, ז. הלכות מלכים פ"ג ה"ב.

ח כמובא בשו"ע אהע"ז א, י. וראה אנציקלופדיה תלמודית ערך חרם דרבנן גרשם.

ט דעת "יש חולקים" שמביא הרמ"א שם בשם הגהות מרדכי.

י ראה אנצ"ת שם הערה 395.

שזכה בה, גם אם לא זכו יחד לבנים גשמיים, היא גורלו ונחלתו הטובה.

ב. דין גוי שהתגייר

בגמרא יבמות^{טז} "היו לו בנים בהיותו גוי ונתגייר, ר' יוחנן אמר קיים פריה ורביה", ובהמשך נאמר "דמעיקרא נמי בני פריה ורביה נינהו". וכן הלכה כרבי יוחנן, אלא שלדעת הרמב"ם^{יז} זה דווקא אם גם הבנים התגיירו ולדעת מהרי"ל^{יח} גם אם לא התגיירו (ואע"פ שלהלכה גר שהתגייר כקטן שנולד דמי, אין זה מפקיע לגמרי את הקשר שלו לבניו).

ההסברים השונים מדוע קיים פ"ו

והקשו המפרשים: בגמרא סנהדרין^{יט} עולה שגויים אינם מצווים על פריה ורביה, ואע"פ שאדם הראשון ונח הצטוו בזה מכל מקום לאחר מתן תורה ניטלה המצוה מבני נח ונתנה לישראל בלבד – ואם כן מה שייך "קיים פריה ורביה" על מה שעשה בהיותו גוי ופטור מהמצוה? ומה הפירוש "דמעיקרא בני פריה ורביה נינהו"? ועוד הקשה הטורי אבן: מבואר בגמרא^כ שמי שהיה שוטה בליל פסח ואכל מצה ואחר כך התפכח לא יצא ידי חובה במה שאכל בהיותו שוטה (שפטור ממצוות), ומדוע כאן יוצא ידי חובה במה שעשה בהיותו גוי? התוספות כתבו שאין כוונת הגמרא לומר שגויים בני חיוב פריה ורביה אלא שבניהם נקראים על שמם, אך עדיין צריך ביאור, והאחרונים פירשו בכמה דרכים:

הטורי אבן פירש שמכל מקום שייך בגויים

לשאת אחרת). למעשה, תוקף החרם המקורי של רבינו גרשם הוא אלאף שנה, אבל הוא ממשיך מכח המנהג, "מנהג ישראל תורה"^{יא}, ו"מנהג עוקר הלכה"^{יב}.

בפנימיות, בהמשך לשלש המצוות שהוזכרו קודם הרי צד ההגבלה והמיעוט הוא כנגד המלכות (ה) – החל ממצות המלך (לא ירבה לו נשים) ועד מנהג ישראל השייך למלכות (המלכות עולה מלמטה, מהעם, כאור חוזר). המלכות היא האשה בכל מקום, וכן תקנת רבינו גרשם היא לטובת האשה, לומר ששלוש בית ואהבה בין איש לאשתו קודמים לחובת פריה ורביה! גם מלך המשיח לא ישא אשה נוספת ולא יפרוש מן האשה, תכלית תיקון המלכות. ועוד, פנימיות המלכות היא השפלות, תכונה עצמית של ישראל "לא מרובכם מכל העמים... כי אתם המעט מכל העמים" – "שממעטים את עצמכם"^{יג}, ולעתים זה מתבטא במיעוט כפשוטו, בטול פריה ורביה. ועוד, מעיקר הדין מי שלא זכו להפקד בבנים עשר שנים מגרש את אשתו ונושא אחרת לקיים פריה ורביה^{יד}, אבל בפועל נהגו שאין כופין על זה מכמה טעמים^{טו}. יתירה מזו, מצינו שכמה וכמה מגדולי ישראל (כמו הרבי מליובאוויטש) לא גרשו נשותיהם גם לאחר שנים רבות ללא בנים, וגם זה כמנהג שעוקר הלכה – מנהג של גדולי ישראל שבבחינת מלכים, שממשיכים לדבוק בנשותיהם באהבה אחוה שלום ורעות. מנהג זה נובע מאמונה בהשגחה פרטית (כמו שהשריש מורנו הבעל שם טוב, והסביר שזו מהות האמונה במלכות בית דוד), להאמין שהאשה

טז סב, א.

יז הלכות אישות פט"ו ה"ו. וכ"כ השו"ע שם ס"ז.

יח כמו שהביאו הבית שמואל (סקי"ב) והחלקת מחוקק (סק"ט).

יט נט, ב. אמנם לדעת השאילתות (קסה) גויים מצווים בפריה ורביה, וראה מאירי יבמות שם.

כ ראש השנה כח, א.

יא תוספות מנחות כ, ב ד"ה נפסל, ועוד הרבה בפוסקים.

יב לפי ירושלמי יבמות פ"ב ה"א.

יג דברים ז, ז ורש"י שם.

יד שו"ע אהע"ז קנד, י.

טו הרמ"א בשו"ע שם ס"ג.

שזה דחוק בלשון רבי יוחנן "קיים פריה ורביה", משמע שקיים את המצוה ולא רק נפטר ממנה.

דין גוי שנעשה עבד, חזרה למצב שלפני מתן תורה

הנה דעת התוס' בחגיגה^{טו} שעבד כנעני חייב בפרו ורבו. והקשו האחרונים: הרי דין עבד שהוא חייב במצוות כאשה^{טז}, ואשה פטורה ממצוות פרו ורבו! ותירץ הטורי אבן^{טז} שכיון שהעבד היה תחילה גוי ממילא הוא מחויב במצוות שגויים חייבים בהם אע"פ שנשים פטורות מהם (והלימוד להשוות עבד לאשה פירושו שאין לחייב אותו מדין ישראל אלא במצוות שהאשה חייבת בהן). ואע"פ שמאז מתן תורה נפטרו גויים מחויב פרו ורבו, מכל מקום גוי זה שנעשה עבד חוזר לחיוב המקורי של בני נח שלפני מתן תורה. דהיינו שכל בני נח ירדה קדושתם במתן תורה ולכן פקע מהם החיוב הקודם (שמתן תורה לישראל נחשב ירידה לאומות העולם שלא רצו לקבל את התורה, ואז "ראה ויתר גויים"^{טז}), אבל אותו גוי שנעשה עבד הרי בא לידי קדושה חמורה. עכ"ד.

ובזה מתבאר היטב גם דין גוי שהתגיר שהוזכר קודם. והדברים קל-וחומר, שהרי גוי שהתגיר הוא בדרגה גבוהה יותר מגוי שנעשה עבד וא"כ ודאי יש לומר שאנו דנים אותו למפרע שלא היה כגוי רגיל שפטור מפריה ורביה אלא בגדר גוי שלפני מתן תורה שחייב בפריה ורביה,

את המצוה, ומהר"ל אומר שגם כשלא התגירו מכל מקום נפטר מקיום המצוה.

כח ב, ב ד"ה לא תהו.

כט חגיגה ד, א "כל מצוה שהאשה חייבת בה עבד חייב בה, כל מצוה שאין האשה חייבת בה אין העבד חייב בה, דגמר לה לה מאשה".

ל יבמות סה, ב.

לא שם. והביא דבריו המנחת חינוך.

לב חבוקק ג, ו. בבא קמא לח, א עיי"ש.

"לשבת יצרה". ויש שביארו קרוב לזה שאמנם הגויים אינם מצווים בחיוב אבל סוף-סוף רצון ה' הוא שיפרו וירבו, כמו שבירך את אדם ונח^{כא} (וממילא יש לפרש "בני פריה ורביה" שהתברכו בפריה ורביה^{כב}). ואחרים^{כג} ביארו שאמנם כעת בני נח פטורים ממצוות פרו ורבו אבל כיון שקודם מתן תורה היו מצווים לכן יש להם שייכות במצוה זו (וכן אפשר לפרש בגמרא "מעיקרא נמי בני פריה ורביה נינהו" – מעיקרא, לפני מתן תורה^{כד}).

והמנחת חינוך כתב שגדר המצוה הוא שיהיו לו בנים, התוצאה (ומעשה הביאה הוא רק מכשיר מצוה) ולכן גוי שהתגיר כיון שסוף סוף עכשיו יש לו בנים בעולם מקיים את המצוה^{כד}. אמנם המנ"ח עצמו העיר שמדברי התוספות עולה שהמצוה היא בעצם הביאה, וכן כתבו אחרונים לחלוק על המנ"ח ולומר שגדר המצוה הוא בביאה עצמה, אלא שזה מתקיים רק בתנאי שנולדים בנים והם מתקיימים וכו'^{כד}. אמנם הרוגטשובר כתב שבאמת אין הכוונה שהגר קיים באופן חיובי מצות פרו ורבו, אלא שכיון שבפעול יש לו בנים הרי אינו מחויב במצוה זו, ובאמת אינו יכול לקיימה יותר^{כז}. אלא

כא ערוך השלחן אהע"ז א סע"ה (עיי"ש שרוצה לומר שגם השאליות לא התכוון לחיוב גמור). וכיו"ב בכללי חמדה פרשת מסעי עמ' 87 בשם הגאון מקוטנא.

כב וכ"כ הערוך לנר ביבמות.

כג שפת אמת ר"ה כח, א. וכיו"ב כתב הערוך לנר ביבמות. כד ונראה שלכך כיוון המבי"ט בקרית ספר (אישות פט"ו). ומצאנו שכתב כן בציץ אליעזר ח"ד סי' טז.

כה ויתכן שגם הטורי אבן כיון לומר כיוצא בזה, דהיינו ש"לשבת יצרה" מציין את המציאות של קיום הבנים. וראה עונג יו"ט סי' מא.

כו דרך המלך (ראפורט) הלכות אישות פט"ו ה"ו. שו"ת הר צבי או"ח סי' עו ואהע"ז סי' א. אגרות משה אהע"ז ח"ב סי' יח. לדין זה יכולה להיות נפק"מ גדולה להלכה לגבי הולדה באמצעים רפואיים שלא על-ידי ביאה, ואכמ"ל.

כז שו"ת צנפת פענח סימן קפה. צ"פ הלכות ע"ז יא ז. וכ"כ האחרונים הנסמנים בהערה הקודמת. וקרוב לזה כתב בערוך השולחן (שם ס"כ), אלא שרוצה לומר שזה ההבדל בין הרמב"ם למהר"ל: הרמב"ם מצריך שיתגירו בניו כדי שיקיים

וזו כוונת הגמרא שמעיקרא בני פריה ורביה נינהו (כמובא לעיל בשם האחרונים).

זהו חידוש מופלא: אע"פ שגוי זה חי אלפי שנים לאחר מתן תורה, כיון שכעת נוספה עליו קדושה אזי "חוזר וניעור" אצלו קדושת לפני מתן תורה, דהיינו שכעת התברר למפרע שבזמן שהיה גוי הוא היה בדרגת הגויים שלפני מתן תורה! כלומר, בכל גוי יש מעין 'גנים רדומים' של קדושת בני נח שלפני מתן תורה, ובמקרים כגון זה הגנים מתעוררים ואז יש בהם ממש. כיוצא בזה, מוסבר שאמנם לכל גוי יש את האפשרות להתגייר אלא שניצוץ זה נמצא אצלו בהעלם גמור (באופן של 'מקיף רחוק') אבל מי שהתגייר התברר למפרע שנקודה זו היתה קיימת אצלו בפועל עוד בהיותו גוי והיה ראוי ועומד להכלל בישראל כמבואר בגמרא¹⁷ ש"מזלייהו" של הגרים היה במעמד הר סיני, ולכן נקרא בלשון חז"ל "גר שהתגייר" (ולא 'גוי שהתגייר') כיון שמתחילה היה גר¹⁷ (דהיינו שאצלו המקיף הרחוק הפך למקיף קרוב ואחר כך לפנימי. וזהו יסוד 'המהפכה הרביעית' כיום, לגלות את הנקודה הזו).

היחס לגוי שהתגייר

מכל זה יש ללמוד שהיחס לגוי שהתגייר הוא כפול: ראשית, מצד היותו גר צדק שבא לחסות תחת כנפי השכינה. ושנית, מצד מעלת בן נח שהיתה לו קודם שהתגייר, שהיא מעלת בני נח לפני מתן תורה (הגדולה מסתם גוי כיום), הצד האנושי המעולה. ולמרות שהגר הוא כקטן שנוולד לכמה דברים, מכל מקום יש משמעות למה שקיים בהיותו גוי, שלכן בניו שהוליד אז נחשבים לו כעת לקיום מצות

לג שבת קמו, א.

לד כמו שמפרש החיד"א במדבר קדמות מערכת ג אות ג.

פריה ורביה.

"עשה האלהים את האדם ישר והמה בקשו חשבונות רבים"¹⁷ – היושר הראשוני של בני נח הלך והתכסה, ולאחר ש"הבדילנו מן התועים ונתן לנו תורת אמת" הוא לא ניכר, אבל באותו גר צדק חוזר ומתברר שהיה בו מתחילה מסגולת "האדם הישר" (כנ"ל שכבר מתחילה היה בו ניצוץ של גרות).

במשנה נאמר "חביב אדם שנברא בצלם... חביבין ישראל שנקראו בנים למקום"¹⁷ ורבי חיים ויטאל¹⁷ פירש שמעלת אדם שנברא בצלם שייכת רק בישראל¹⁷, אבל הוא עצמו חזר ופירש שהפסוק "כי בצלם אלהים עשה את האדם"¹⁷ מתייחס לכל בני האדם שכיון שעתידי לצאת מהם צדיק שיתגייר הרי יש בתוכם בחינה זו של צלם אלהים, עכ"ד. אם כן, יוצא שכאשר נמצא לפנינו גר שהתגייר הרי חוזר ומתברר שבהיותו גוי היתה בו מעלת צלם אלהים, והיא גופא מעלת בני נח לפני מתן תורה (שכל בני נח היו אז כגויים שמהם יוצאים ישראל שמתגיירים במתן תורה).

ובזה יש לבאר טעם פנימי לשתי מצוות אהבת הגר, כלשון הרמב"ם¹⁸ "אהבת הגר שבא ונכנס תחת כנפי השכינה שתי מצות עשה, אחת מפני שהוא בכלל ריעים ואחת מפני שהוא גר והתורה אמרה ואהבתם את הגר". מצות אהבת ישראל, "ואהבת לרעך כמוך", היא מפני מעלת ישראל שיש בו עכשיו, ומצות אהבת הגר היא מפני מעלת הגוי הישר שהוא מביא עמו!

לה קהלת ז, כט.

לו אבות ג, יח.

לז מובא במדרש שמואל שם.

לח ואילו בתוספות יום טוב פירש שמדובר גם בגויים, עיי"ש.

לט בראשית ט, ו.

מ הלכות דעות פ"ו ה"ד.

ניגון הסכך י"ב תשרי תשע"ט

מהיר ועליו

5

10

14

1 2

1 2

סיפור חסידי ה'אשל אברהם' מבוטשאטש

שבתפילין (באופן דומה, ניתן להסביר שהם גם בסוד י-ה-ו-ה. בנין הזכר הינו מהחסד, "זכר חסדו", ובנין הנקבה הוא מהיראה, "אשה יראת הוי"ו". נמצא שענוה-שמחה-אהבה-יראה הן בסוד י-ה-ו-ה). כל אחד צריך לקבל מהצדיק את ה'תפילין' האלה, את כל המדות, הענוה והשמחה, האהבה והיראה (כל ארבע המדות יחד – **אהבה יראה ענוה שמחה** – בגימטריא **תשובה**).

הנהגת האשל אברהם היתה מופלאה ביותר – הוא כמעט לא ישן ולא אכל, התפלל באריכות גדולה והיה לומד כל הלילה. לרבי אברהם דוד היה גם עניין מיוחד עם סעודת מלוה מלכה שהיה עורך לתלמידיו וחסידיו, ממש עד אור הבקר. אחד מגדולי הצדיקים שהיה קרוב ואהב מאד את האשל אברהם, היה רבי מאיר מפרימישלאן. נספר סיפור קצר על שניהם:

ב"י ב"י ב"י – המתקת הדינים מבני ישראל

פעם אחת במוצאי שבת הביאו לרבי מאיר מפרימישלאן את הכוס להבדיל, אחרי שסיימו סעודה שלישית וערבית. רבי מאיר הרים את הכוס בכדי להבדיל, הסתכל עליה והניח אותה על השלחן. וכך עוד הפעם, הרים את הכוס בשביל להבדיל, שוב הסתכל והניח, וכן בפעם השלישית אותו דבר. רבי מאיר פנה לסובבים, לחסידים, ושאל – מי כאן בין כל החסידים הוא הפרש הכי טוב, הרוכב על סוס הכי מהיר? אחד החסידים הצביע – צריך לדעת לענות כששואלים שאלה כזו, מי כאן הנהג הכי טוב – והוא קרא לו ואמר שמיד יקח

רבי אברהם דוד וואהרמן מבוטשאטש (בוצ'אץ') התפרסם כאחד מגדולי האחרונים ונקרא על שם ספרו המפורסם 'אשל אברהם' על שו"ע אורח חיים. ה'אשל אברהם' היה תלמידם של רבי לוי יצחק מבארדיטשוב ורבי משה לייב מסאסוב. מגיל 20 שימש ברבנות ולאחר פטירת חתנו התמנה לרב העיר בוטשאטש שבגליציה, על שמה התפרסם. כתב ספרים רבים בכל מקצועות התורה, מהם ספרי יסוד על ארבעת חלקי השו"ע, נודע גם בשליטתו במדעים מדויקים וחכמות הטבע. נפטר בכ"ט תשרי תר"א ונטמן בעירו בוטשאטש.

קבלת הרב מבוטשאטש מרבתי

רבי אברהם דוד מבוטשאטש היה תלמידים המובהק של רבי לוי יצחק מבארדיטשוב ושל רבי משה לייב מסאסוב. מסופר שמרלוי"צ קבל רבי אברהם דוד את מידת אהבת ישראל, מדת האהבה. ומרבי משה לייב מסאסוב, קבל שלש מדות – ענוה, יראה ושמחה. נתבונן קצת בארבע המידות הללו: אהבה ויראה הן כמובן זוג מפורסם, שתי ה'כנפיים' ("תרין גדפין", בלשון הזהר), וענוה הולכת יחד עם שמחה (כבפסוק "ויספו ענוים בהוי' שמחה"). שרש הענוה והשמחה הוא "תרין ריעין", חכמה (שפנימיותה בטול) ובינה (שפנימיותה שמחה), ואילו אהבה ויראה הן הזרועות-הכנפים, פנימיות החסד והגבורה, ששרשם בתרין עטרין – ימין ושמאל – של הדעת. נמצא שענוה-שמחה-אהבה-יראה הן סוד חב"ד, סוד ארבע הפרשיות וארבעת הבתים

לאשל אברהם, וזה בחכמתו פרש בתוקף שהכוונה היא 'בני ישמעאל בני ישמעאל בני ישמעאל'. כמובן שבאותה השנה היתה גזרה קשה על בני ישמעאל, וליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר.

הסתלקות מאכזבת איחור הקץ

בעל האשל אברהם נולד בשנת תקל"א, שנה אחת לפני הסתלקות המגיד, והסתלק, נפטר, בכ"ט תשרי תר"א, שנת השבעים שלו. היו הרבה צדיקים שסברו שבשנת ת"ר – "שנת שש מאות שנה לחיי נח" – יבוא מלך המשיח ויגאל את עם ישראל, כך הם הבינו מספר הזהר. בעל האשל אברהם מבוטשאטש היה אחד מהם. כאשר השנה הזו עברה ומשיח לא בא, כך מסופר, מרוב עגמת נפש הוא לא החזיק מעמד יותר משלשים יום, כמעט חדש שלם, חדש החגים.

ההסתלקות אחרי החגים מזכירה את הרבי שלו, רבי לוי יצחק מבארדיטשוב, שבקש מהקב"ה בקשה מיוחדת, רחמי, שיזכה להשלים את החגים – עיקר הדבקות ועיקר עבודת ה' שלו היו בחדש השביעי – והקב"ה נתן לו את מבוקשו, הוא השלים את חג הסוכות, זמן שמחתנו, ועלה לשמים. כך אצל התלמיד שלו, דומה אבל שונה, הוא רק הספיק להשלים את חדש תשרי אחרי שנת הקץ לו היא צפה מאד חזק. הוא הסתלק בהגיעו ל"מי שנותינו בהם שבעים שנה", שנת השבעים, כמו דוד מלכא משיחא (שמו השני – אברהם דוד).

את הסוס וירכב רגיל עד שיצא מחוץ לתחום העיר, ואז יתן לסוס שלש מכות חזקות [צ"י, צו"י, דר"י] ומיד ימצא את עצמו בבוטשאטש. היות שהרב שם, אשל אברהם, מאד מאריך בסעודה שלישית תגיע מיד לבית המדרש שלו ותראה שהוא עדיין בסעודה שלישית, ואז תשאל אותו מה זה ראשי התיבות ב"י ב"י ב"י. ברגע שהוא יאמר לך מיד תעשה אותו דבר, תעלה על הסוס ותצא מהעיר בוטשאטש, בחוץ תן לסוס שלש מכות ומיד תהיה כאן בחזרה, ואני מחכה לך עם ההבדלה.

החסיד עשה כדברי הרבי והגיע לבית מדרשו של האשל אברהם בבוטשאטש. כשנכנס, אמר שהוא שליחו של רבי מאיר מפרימישלאן, ויש לו שאלה מרבי מאיר לרב, 'מה פירוש ג' פעמים ב"י ב"י ב"י?'. האשל אברהם מיד ענה ואמר בתוקף – 'בני ישמעאל, בני ישמעאל, בני ישמעאל!'. שמע החסיד, עלה על הסוס וחזר לפרימישלאן. שם עדיין המתין רבי מאיר להבדלה. כשראה רבי מאיר את החסיד ושמע את דברי הרב מבוטשאטש, חי"ך חיוך רחב, מיד לקח את הכוס והבדיל עליה. בהמשך, בסעודת מלוה מלכה ספר רבי מאיר לכולם מה היה: גזרה גזרה מאד קשה על עם ישראל, וכל השבת וכל מוצאי השבת נסה רבי מאיר בכל כחו לבטל את הגזרה ולא יכל – לא הצליח לבטל את הגזרה. אבל, משמים אמרו לו שאם יש עוד צדיק אחד שיצטרף איתו, יחד יוכלו לפעול לבטל את הגזרה. הגזרה היתה על ב"י, לא על בני ישמעאל אלא על להבדיל על הב"י שלנו [בני ישראל]. רבי מאיר שלח את השליח

מענות ותשובות

שאלה:

אני מעוניין לעשות צעד מהותי בחיי ולפתח אצלי בנפש את מידת החסד. איך עושים זאת בפועל?

מענה:

המילה **חסד** מורכבת מהאותיות **חס** ו-**דלת**, ומשמעותה **לחוס** על מי שהוא **דל** וחסר ("דלית ליה מגרמיה כלום", כמו שנאמר על המלכות, לה רומזת האות ד). עליך להביט בחכמה על החסרון (ואקום) אצל הזולת, ולעורר אצלך רצון למלא את החסרון הזה, ממש כפי שבטבע אויר 'נשאב' לתוך ואקום בכדי למלא אותו. פשוט תהיה כמו אויר...

שאלה:

אנחנו מרגישים שיש לנו בעיה רצינית של 'עין הרע' שתלויה בקשר עם אדם מסוים. ידוע לנו שהרבי מליובאוויטש אמר שאם לא מייחסים לעין הרע חשיבות היא לא קיימת, אבל רצף מוזר של אירועים עם מכנה משותף אחד – נוכחות אותו אדם – גורם לנו לדאגה רבה. נשמח לעצה.

מענה:

קודם כל חשוב לבדוק כל שנה את התפילין והמזוזות. אם לא בדקתם בחודש אלול, עשו זאת כעת.

לעצם העניין, ה' רוצה מכם גדלות מוחין. פחד מעין הרע, אפילו אם נדמה שהיא קיימת, הוא תופעה של קטנות מוחין. מי שהינו בעל גדלות מוחין נמצא למעלה מעין הרע (בבחינת "עלי עין", שאמורה ביוסף הצדיק) וממילא אין לה שום השפעה עליו. צריך פשוט לצחוק על כל העניין ולא לתת למחשבות וכו' לקנות

אצלכם שביתה (התופעות הבלתי רצויות באות מהפחד ומהמחשבות שלכם, לא מעצם העין הרע של הזולת).

למוחין דגדלות זוכים על ידי לימוד תורה בכלל ולימוד החסידות לעומק בפרט. תבשרו בשורות טובות.

שאלה:

אני כבר כמה שנים בתהליך של תשובה והתקרבות לה', ששאר בני המשפחה אינם שותפים לו בינתיים. אני מרגישה שהאהבה שלי לבעלי - אדם טוב ויקר - אינה זורמת כפי שהייתה. מה היחס הנכון? מה מומלץ לי לעשות?

מענה:

ידוע פתגם אדמו"ר הזקן שתכלית אהבת ה' היא אהבת ישראל מפני שאהבת ישראל היא לאהוב את מי שהאהוב (ה') אוהב (וה') אוהב את עם ישראל כמ"ש "אהבתי אתכם אמר ה'". בתהליך של תשובה יש אכן שלב בו עליך לאהוב את ה' "בכל לבבך" וכל האהבה הגלויה, מופנית כלפי הקב"ה ("בלתי לה' לבדו") - זהו ה'רצוא' של מדת האהבה בנפש. 'רצוא' נכון, מביא את האדם בהמשכו לתנועה של 'שוב' בה הוא מפנה את האהבה כלפי מי שהאהוב (ה') אוהב, ובראש והראשונה כלפי הקרובים אליך ובעלך בפרט.

בסגנון אחר, כמו ביחס לכל מדה ועבודה בנפש, מדת האהבה צריכה לעבור את שלשת השלבים הכנעה-הבדלה-המתקה: קודם יש להכניע כל אהבה שאינה לה' לבדו (הכנעה), אחר להגביר את האהבה המיוחדת לה' (הבדלה), ולבסוף להקרין אהבה מאור אהבת

שאלה:

1. האם מותר לי להראות מצגת מקצועית בה רואים מקרים מיוחדים מבריתות לצורך לימוד למוהלים ורבנים?
2. נשמח - לצורך זיכוי הרבים - להסבר על פי קבלה וחסידות במעלת המציצה בפה.

מענה:

1. לצורך לימוד בסדר. ברכה להצלחה רבה.
2. מילה-פריעה-מציצה הן כנגד חכמה-בינה-דעת, כנודע. בהיות ססוד המציצה הוא גילוי ה"דעת [דרדל"א - דעת האמונה, לידע שיש שם מצוי ראשון כו'] דגניז בפומא" דוקא, עליה להיות בפה.

שאלה:

בשיעור באמונה ובטחון הרב אמר שיש אמונה בקב"ה ובצדיק, ואמונות אלו יוצרות תלות נכונה וטובה. מאידך, האדם צריך גם אמונה בעצמו, שיוצרת עצמאות ללא תלות. אודה לרב אם יואיל להסביר למה האמונה בה' ובצדיק יוצרת תלות בריאה ולא ילדותית, ואיך העצמאות שלי לא יוצרת ניתוק מהקב"ה ומהצדיק?

מענה:

שיטת חב"ד היא שהצדיק הוא רק מדריך ותומך אבל חייבת להיות עבודה בכח עצמו, מכח אמונה בעצמו, אצל כל אחד ואחת. זו לא תלות של קטנות מוחין, אלא אדרבא, מתוך גדלות. הוא הדין ביחסים שלנו עם ה' - ה' מצוה אותנו לעבוד אותו כו', עבודה בכח עצמו.

ה' למי שה' אוהב (המתקה), עם ישראל בכלל ובפרט מי שה' רוצה שהאדם יאהב בחייו, החל מבני המשפחה הקרובים.

ונקודה נוספת: הרבי כותב בנוגע לאהבת בני זוג שיש אהבה שזורמת בטבע ויש אהבה שזקוקה להתבוננות ורצון עז לעורר את האהבה בלב, בפרט כאשר האהבה אינה מתעוררת מעצמה (בדיוק כמו בנוגע לאהבת ה', כאשר האהבה לה' לא מתעוררת "כשלהבת העולה מאליה" ויש צורך לעורר אותה - להוליד אותה מחדש - על ידי התבוננות ורצון).

מומלץ להשתטח על קברי הצדיקים, לעורר רחמים רבים (עצם הקשר לצדיק הוא אהבה רבה).

שהשי"ת יברך אותך בבחירות ותזכי לעבוד את ה', ללמוד וללמד את תורתו, מתוך שמחה וטוב לבב מרוב כל.

שאלה:

הבטחתי לנכדי מתנה כפרס על הצטיינותו בלימודים ושאלתי במה הוא מעונין. כשספרתי לכלתי מה הילד בקש היא אמרה שבעלה-בני מתנגד למשחק - שאינו אסור, חלילה, אך לא תואם את הקו החינוכי של הבית - ורציתי לדעת את דעת הרב. מחד, איני רוצה לאכזב את נכדי. מאידך, איני רוצה לעשות משהו שנוגד את השקפת הוריו.

מענה:

צריך לכבד את הרצון (הטוב) של ההורים. אם צריך אפשר פשוט להסביר לילד שזה לא חינוכי וגם שמצוה גדולה לכבד את (רצון) ההורים, וכמובן לשאול את הילד איזה מתנה ירצה במקום.

לתשומת לב - מדובר במענות פרטיים לשאלות מסוימות, לשואלים מסוימים בהקשר מסוים. חלק מהתשובות לא נערכו כתשובה לרבים, והן מתפרסמות כ"לחם חם ביום הלקחו" בשל העניין והלימוד שיכול להיות מהם כהשראה לרבים. בדרך כלל השאלה קוצרה או שונתה (ולעתים גם התשובה, בפרטים קטנים) כדי למנוע פגיעה בפרטיות השואלים

ברכות בחשבון

מתמטיקה בפרשת השבוע

ותהי שרי עקרה אין לה ולד

בסוף פרשת נח עוסקת התורה ברקע המשפחתי של אברהם אבינו, נושא של הפרשה הבאה, לך לך. בבראשית רבה מצאנו כתוב:

אמר רבי לוי: בכל מקום שנאמר "אין לה" – הוה לה. "ותהי שרי עקרה אין לה ולד" – הוה לה "והווי" פקד את שרה". "ויהי לפננה ילדים ולחנה אין ילדים" והוה לה "כי פקד הווי את חנה ותהר ותלד שלשה בנים". "ציון היא דרש אין לה" והוה לה "ובא לציון גואל" "רני עקרה לא ילדה פצחי רנה וצהלי".

יש לומר שמדרש זה מהווה מקור לדרשת הבעל שם טוב הידועה על דברי הגמרא, "אין מזל לישראל" שהוא דרש "אל תקרי אין אלא אין – אין מזל לישראל", האין האלוקי הוא המזל של ישראל וממנו שופעות לעם ישראל כל הברכות. כלומר שמי שנאחז במדת האין האלוקי, ממנו, מתוך האין עצמו, מתהווה היש (בדרך של יש מאין). דוגמא מובהקת לכך מצינו בסוד ברכת השבת: "ויברך אלהים את יום השביעי ויקדש אתו" – "ברכו במן וקדשו במן". המן לא ירד בשבת, אך במקור, באין האלוקי (סוד השבת), הוא התהווה ברוחניות ואחר כך התגשם וירד לישראל בששת ימי המעשה – "מינה מתברכין כולו יומין". וכן בנוגע לעשית מלאכה. בשבת עצמה אין עושים מלאכה וכך מתחברים לאין האלוקי ומכח זה מתברכת המלאכה – "ויברך הווי אלהיך בכל אשר תעשה" – במשך ששת ימי המעשה.*

והנה, בדרשת רבי לוי האין ההופך ליש נרמז בצמד המלים **אין-הוה** וערכם שווה בדיוק **מזל**, רמז למאמר חז"ל "אין מזל לישראל" (וכדרשת הבעל שם הנ"ל). ועוד, לפי דרשת רבי לוי מ"אין לה" נעשה "יש לה" אותיות **שילה** – סוד "עד כי יבא שילה [מלך המשיח]". "אין לה" יש לה' משלימים ל-441 או 21² (שם **אהיה**, שם ההתחדשות והלידה, מרחם האם, יש מאין) ששווה **אמת** ("זרע אמת"). והנה, הערך הממוצע של 3 אותיות **אמת** הוא 147, חיי יעקב (עליו נאמר "תתן אמת ליעקב") והוא ערך "אין לה" – הוה לה".

ועוד, "אין לה" במספר קדמי שווה **אין יש!** כל הפסוק, "וּתְהִי שְׂרֵי עֵקְרָה אֵין לָהּ וְלֹד" במילוי – **ו ו תו הא יוד שין ריש יוד עין קוף ריש הא אלף יוד נון למד הא וו למד דלת** – עולה 3003 והוא **מזל** במשולש, כלומר 77Δ. ראינו בשבוע שעבר שערך הפסוק הראשון של התורה "**בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ**" שווה 73Δ וכשנוסיף לו את המלה הבאה בתורה "**וְהָאָרֶץ**" יגיע הסכום ל-77Δ; ועוד, בפסוק הראשון יש 28 אותיות ועם 5 האותיות של "**וְהָאָרֶץ**" יש עד כאן 33 אותיות וממוצע כל אות יהיה לפי זה 91 שהוא 13Δ. בפירושו לספרא דצניעותא, מסביר הגר"א ש"**הָאָרֶץ**. וְהָאָרֶץ" היינו מלכות דז"א, עטרת היסוד דז"א, והמלכות העיקרית, עיקר סוד האשה. לפיכך, מה שנאמר "**וְהָאָרֶץ הֵיטָה** תהו" (דהיינו שממה, ללא ישוב), היינו סוד עקרה, שגם הארץ בתחילה היא תהו, אין לה

אבולופיא ש"היום... היום... היום" היינו **אין-אין-אין**, שלש דרגות של אין שמאירות בשבת קדש, שמהן שופעות כל הברכות לישראל בדרך של יש מאין.

א משלש פעמים "היום" בפסוק "אכלו היום כי שבת היום להווי היום לא תמצאוה בשדה" (שמות טז, כה) לומדים חז"ל שמצוה לאכול שלש סעודות בשבת. ובאר רבי אברהם

את רבע ישראל", לשון פריה ורביה) עולים יחד 7956 שהוא **אשה** (יהלום טוב, "מצא אשה מצא טוב") פעמים הוי' (הוית-לידת האשה)!

והנה, המהרז"ו על המדרש, בניגוד למפרשים אחרים, אומר שכשם ש"אין" (לא רק "אין לה") משמע שרק בהינה אין, אך בעתיד, ברצות ה', יהיה, כך גם לגבי המלה "לא" (כמו בפסוק "רני עקרה לא ילדה", מתוך ה"לא" – "ילדה"). וכך אכן משמע מתופעת הכתיב וקרי של "לא" – "לו" בהרבה מקומות.¹ ובכל זאת, לשון רבי לוי הוא: "כל מקום שנאמר 'אין לה'", משמע שתופעה זו שייכת במיוחד לביטוי "אין לה" (אף על פי שבהמשך דבריו מביא כדוגמה שניה את הפסוק "ולחנה אין ילדים" שלא כתוב בו "אין לה" אלא "אין ילדים". אך הנה, "אין לה" "אין ילדים" שווה אין במספר קדמי, 1251).

שבע עקרות

בפסיקתא דרב כהנא מצאנו מאמר קצר על שבע עקרות:
 "מושיבי עקרת הבית אם הבנים שמחה" [תהלים קיג ט]: שבע עקרות הן, שרה רבקה רחל ולאה ואשתו של מנחם וחנה וציון.
 במדרש אגדת בראשית נמצא מאמר זה ביתר אריכות:
 שבע עקרות הן כנגד שבעת ימי בראשית.

1 ראה חולין סה, א בסימני חגב טהור "אשר לא [לו] כרעים וגו'" – "ר"א בר' יוסי אומר אשר לא כרעים אף על פי שאין לו עכשיו ועתיד לגדל לאחר זמן". והנה, חגב במילוי: **חית גימל בית** שווה **בראשית** (ובמספר קטן, **בראשית** שווה **חגב**) דנמי מאמר הוא, ולענייננו הוא עיקר הבריאה יש מאין ואפס המוחלט. **חגב** ברבוע פרטי (כלומר, כל אות ברבוע) שווה **מזל** – **אין-הוא** כנ"ל. **חגב** במספר קדמי (שבמקרה זה בגלל שאף אות אינה גדולה מ-7, הוא גם המשולש הפרטי) שווה **זחל** (עיי' בגמרא שם), כאשר **זחל** במספר קדמי שווה **חגב** ברבוע (ובמשולש פרטי, כלומר כל אות במשולש, זחל שווה **תענוג** והוא **חיה-חדה** ברבוע)! **חגב-זחל** (**אדם אחד**) שווה **חן** (שבמספר קטן שווה **חגב**). כל תבה בהכאת אותיות, כלומר **ח** פעמים **ג** פעמים **ב** ועוד **ז** פעמים **ח** פעמים **ל** שווה 1728 והוא 12³.

ולד. אך הנביא אומר "לא תהו בראה לשבת יצרה" (ישעיהו מה, ח) שעתידיה גם היא להיות מיושבת (וידוע שתהו בגימטריא יש מאין – "אין לה" – הוה לה"). מכאן גם אסמכתא שנשים מצוות ב"לשבת יצרה" (וראו טעם מצוה לפרשות בראשית ונח).

במאמר של רבי לוי "בכל מקום שנאמר 'אין לה' הוה לה": **בכל מקום** שווה **רחל**, שגם היא, כשרה, היתה עקרה, וכמבואר בפסיקתא דרב כהנא על הפסוק "ותהי שרי עקרה אין לה ולד" (ראו לקמן), רחל היא אחת משבע העקרות שהיו בעולם, ובקבלה היא עיקר סוד השכינה (המלכות העיקרית, סוד "והארץ" כנ"ל), עליה נאמר "שכינה בכל מקום".

פסוקי העקרות והלידה

פסוקי העקרות המצוטטים במדרש (בכל הפסוקים התבה "אין", ויש בהם בסך הכל אין אותיות! ג"פ "אין" ועוד **בן** אותיות, שמתוך ה"אין" – הוה לה **בן**) הם: **וַתְּהִי שְׂרֵי עֲקֵרָה אֵין לָהּ וְלֹד**, **וַיְהִי לְפָנֶיהָ יְלָדִים וְלַחְנָה אֵין יְלָדִים** ו"ציון היא דרש אין לה" והם עולים ביחד 2808 שהוא **אהבה** פעמים **יראה** (וכן, **חק** פעמים הוי')². פסוקי הלידה ("הוה לה") המצוטטים הם: **וַהוֹי פֶקֶד אֶת שְׂרָה**, **כִּי פֶקֶד הוֹי אֶת חַנָּה וַתְּהִי וַתֵּלֶד שְׁלֹשָׁה בָנִים** (עד כאן, ערך הפסוקים עולה 3614 וכן, **אחד-אהבה** פעמים **אור הגנוז**, או הוי' פעמים **אלחנן**), **וּבָא לְצִיּוֹן גּוֹאֵל** (**גואל** שווה **ולד**) ו"רני עקרה לא ילדה פצחי רנה וצהלי" (1534 שווה 59 פעמים הוי') וכולם יחד עולים 5148 שהוא 198 פעמים הוי'.

כל שבעת הפסוקים (3 פסוקי העקרות ו-4 פסוקי הלידה) – על דרך שלשת אבות וארבע אמהות, הלידה מסוד ה"ארבע", כלשון "ומספר

ב 2808 שווה **אין אין אין** (בכל פסוק כתוב "אין") ועוד 2625, אך זה האחרון, 2625 שווה 7 פעמים **עקרה**, רמז מובהק לשבע העקרות שהיו בעולם, וכולן נפקדו (בדרך של התהוות יש מאין)!

לא ילדה וגו".

והנה, "שבע עקרות הן כנגד שבעת ימי בראשית" עולה 3025 והוא הן ברבוע. וראה בפירוש מתנות כהונה לבראשית רבה הנ"ל ש"אין לה" היינו 'הן לה' (הוה לה, וכלשון הגמרא ש"אין" היינו כן-הן).

חוץ משמה של אשתו של מנוח (שאינו מפורש בקרא אלא במסורת חז"ל), ששת שמות העקרות המפורשות **שרה רבקה רחל לאה חנה ציון** עולים 1305 והוא ערך **אשה**, כאשר מחשבים את ה-א (אָלף) של **אשה** כשווה ל-1000 (אָלף). 1305 שווה גם **אשה כי תזריע וילדה זכר** ("כי תזריע וילדה זכר" שווה 999, סוד **שכבת זרע**) ששווה למאמר חז"ל, "**דרך ארץ** [זיווג זו"נ] **קדמה לתורה (תורה סוד ותהר כנודע)**. ארבע האמהות, **שרה רבקה רחל לאה וציון** עולות 1242 שהוא 6 צרופי **אור** ("אורות מאפל אמר ויהי", "ברישא חשוכא [אין לה] והדר נהורא [הוה לה]"). לגבי שמה של אשת מנוח, בדברי הימים (א, ד, ג) כתוב "**הַצֶּלְפֹּנִי**" ("ושם אחותם הצלפוני"). לא כתוב שזו אשתו של מנוח אך כך מקובל בחז"ל) שווה **אש** של **אשה** (אש במספר קדמי שווה 1096 ששווה ["ומהוי'] **אשה משכלת**"). בגמרא (בבא בתרא צא, א) כתוב ששמה של אמו של שמשון הוא **צלפונית** ששווה **שמשון**. כאן במדרש כתוב **הצלפונית** ששוה **אשת**.

בפסיתקא רבתי (פסקה מג) מצאנו מדרש משלים ולשונו:

"מושיבי עקרת הבית אם הבנים שמחה" – אמר הקב"ה: הושבת את שרה עקרה בתוך הבית כמה שנאמר, "ותהי שרי עקרה" כדי לשמח אותה בבנים.

כל הפסוק, "**מושיבי עקרת הבית אם הבנים שמחה הללויה**" עולה 2142, 7 פעמים **אשה** (ממוצע כל תבה. "אם הבנים שמחה" ר"ת **אשה**) שהוא **אהיה** (שם האם) פעמים **בנים**

הראשונה **שרה**, דכתיב "ותהי שרה עקרה וגו" – כנגד יום ראשון. ומה נברא ביום ראשון שמים וארץ בעלה של זו הקנהו להקדוש ברוך הוא שנאמר, "ברוך אברם לאל עליון קונה שמים וארץ".

השנייה **רבקה** שנאמר, "ויעתר יצחק לה" לבנכה אשתו כי עקרה היא" – כנגד יום שני. ומה נברא ביום שני הרקיע, "יהי רקיע בתוך המים ויהי מבדיל בין מים למים", אף רבקה הולידה שנים יעקב ועשו שנאמר, "ואבדיל אתכם מן העמים".

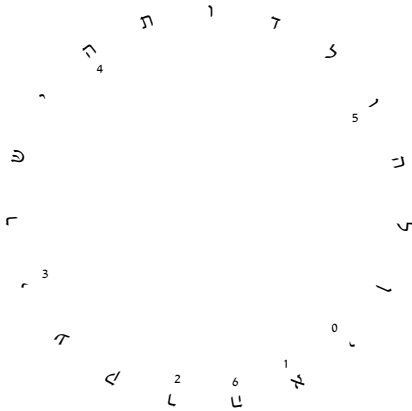
השלישית **לאה** שנאמר, "וירא ה' כי שנאה לאה ויפתח את רחמה" – כנגד יום שלישי. וכתיב בו, "תדשא הארץ דשא" וראובן בנה של לאה היה שנאמר, "וילך ראובן בימי קציר חטים". הרביעית זו **רחל** – כנגד יום רביעי. ומה נברא בו שמש וירח וכוכבים ומזלות שנאמר, "ויאמר אלהים יהי מאורות" ועמד יוסף בנה של רחל והן השתחוו לו שנאמר, "והנה השמש והירח ואחד עשר כוכבים משתחוים לי".

החמישית זו **חנה** – כנגד יום חמישי. ומה נברא ביום חמישי "ועוף יעופף על הארץ", וכן היה שמואל בנה של חנה כעוף הזה הפורח ממקום למקום וממדינה למדינה וסופו חוזר לקנו. וכך היה שמואל עוסק בעסקיהם של ישראל והולך בכל המקומות שנאמר, "והלך מדי שנה בשנה וגו' ותשובתו הרמתה כי שם ביתו".

הששית זו **הצלפונית** אמו של שמשון שנאמר, "ושם אחותם הצלפוני" – כנגד יום ששי. ומה נברא ביום ששי, אדם. ומה היה לאדם מת ביד אשתו שנאמר "ולאדם אמר וגו'", ושמשון בנה מת ע"י אשתו שנאמר, "ויאהב אשה בנחל שורק ושמה דלילה ויאחזוהו פלשתים וינקרו את עיניו".

השביעית זו **ציון** – כנגד יום השביעי. ומה כתיב בו, "וינח ביום השביעי" וציון "זאת מנוחתי עדי עד" לכך אמר ישעיה "רני עקרה

שהוא לשון התהוות יש מאין (סוד "מאין באת ולאן אתה הולך", לאן היינו ל-אן בלי י).¹ כשנתבונן בפסוק "וַתְּהִי שְׁרֵי עֵקֶרָה אֵין לָהּ וַלְדָּ" ונתחיל באות י זו של "אין" ונדלג למפרע אות אחת, שתי אותיות, שלש אותיות, וכו' (ב'עֵיגוּל', כאשר נעוץ סוף הפסוק בתחלתו ותחלתו בסופו).

נמצא שהאותיות שבדילוג הן באופן פלאי: **יאר י-הוה**, רמז מובהק לפסוק השני של ברכת כהנים, שכולו ברכת הבנים "יאר הוי פניו אלך ויחנך"², ולפי ענינו כאן, מתפרשות המלים על דרך לחון את העקרה בבנים (כמו שרמוז בשם חנה).

והנה, "**יאר הויי**" (237) שווה בדיוק אין במילוי: **אלף יוד נון!** לפי הבעל שם **טוב** הקדוש, זהו סוד קפיצת הדרך³ הקשור עם השם הקדוש **אהוה** (השם **הטוב**, הרמוז בפעם

אשה, שבה שלש אותיות שווה **בנים-בנים-בנים**, סוד הנאמר בחנה – "ותהר ותלד שלשה בנים" (שמואל א ב, כא)! ערך כל הפסוק "**וַתְּהִי שְׁרֵי עֵקֶרָה אֵין לָהּ וַלְדָּ**" עולה 1442 וההפרש בין שני הפסוקים הוא 700. ערך שני הפסוקים יחד שווה 7 פעמים 512 (2⁹), וכן **נושא הפכים** (ועוד) שהוא גם **דוד** פעמים **אהרן** (מקור הבנים של ברכת כהנים כפי שיתבאר בהמשך).

כח הלידה וברכת כהנים

כשנתבונן שוב בפסוק בו התחלנו ונבדוק את הדילוג הראשון, "**וַתְּהִי שְׁרֵי עֵקֶרָה אֵין לָהּ וַלְדָּ**" נמצא שערכו **רחל רחל** (476). סך הכל בפסוק **חוה** אותיות, תיקון חוה, ו-6 מלים⁴. לפיכך סימן הפסוק (מספר התבות פעמים מספר האותיות) שווה 6 פעמים 19, כלומר ערך 6 הצירופים האפשריים של השם **חווה**. מספר האותיות בחלוקה לפי תבות הוא: 4 3 2 3 2 3 וכאשר נחשב כל מספר ברבוע נקבל **חנה**, שגם היא בין שבע העקרות. כשנחשב כל מספר במשולש נקבל **אם** (חוה היא "אם כל חי". בחז"ל "אם" היינו רחם – ה' פותח את רחם העקרה. "ויפתח את רחמה" נאמר פעמיים בתורה, פעם ראשונה אצל לאה, שגם היא מצד טבעה היתה עקרה, ופעם שניה אצל רחל).⁵ והנה, יש לומר שחכ הלידה של ה"אין" שעמו העקרה מתעצמת וממנו היא מולידה טמון-גנוז באות י שבו, שרש שם הוי' שבו

1 האות י של "אין" בפסוק "ותהי שרי עקרה אין לה ולד" היא האות ה-13 מתחילת הפסוק והאות ה-7 מסוף הפסוק. והנה, האות ה-7 מתחלת הפסוק שהיא האות ה-13 מסוף הפסוק היא האות י של שרי, ודוק.

2 "**אלך**" שווה **אין**. "**פניו אלך**" שווה **אור** (וכן **אין סוף**). "**ויחנך**" שווה **ילדים** ("ולחנה אין ילדים" ו"הוה לה"), "הילדים" אשר חנן אלהים את עבדך". "**פניו אלך ויחנך**" שווה **אש** שווה **הצללפוני** (אשתו של מנוח, משבע העקרות, וכנ"ל בהערה ב).

3 יש לומר ש"קפיצת הדרך" רומז גם לדילוג העולה בהדרגה כמו בנדון דגן שכל פעם מדלגים אות אחת יותר.

4 **אין** שווה 61 והוא המספר הראשוני ה-19 (וכן, מספר האותיות בפסוק). מתוך 6 המלים בפסוק ערכן של שתיים מהן מספר ראשוני: "**ותהי**" שווה 421 ו"**אין**" שווה 61. שתי מלים אלו הן שתי ההתחלות של שני חלקי הפסוק ("**ותהי** שרי עקרה, **אין** לה ולד"). גם 421 וגם 61 הם מספרי השראה: 421 ("**ותהי**") הוא מספר ההשראה ה-15, **י-ה** ו-61 ("**אין**") הוא מספר ההשראה ה-6.¹

ה ראשי תבות "ותהי שרי עקרה אין לה ולד" עולים 413 (2 פעמים 59) או **אלישבע**, אשת אהרן כהן גדול (כהן גדול שווה 2 פעמים 59). גם סופי התבות של הפסוק הם כפולה של 7 (84), וגם אמצעי התבות הם כפולות 7 (945).

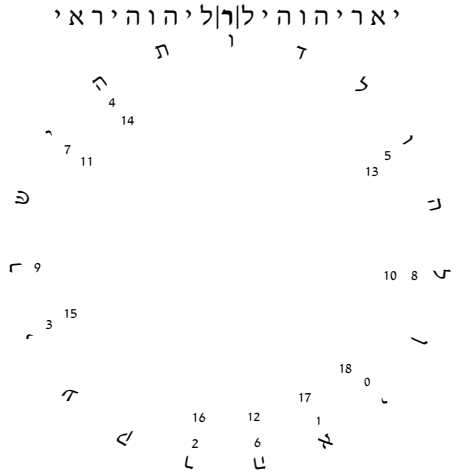
הוי' ב"ה ב'חן'.

והנה, השם אהוה אותו ראינו בהקשר של קפיצת הדרך מקביל בספירות לספירת הדעת. וכן, **יאר הוי' מכאן ויאר הוי' מכאן** (ב'חן') עולה **דעת**.

נשים לב שבדילוג, כל האותיות סימטריות (חן, לשון "ויחנך") סביב ה-ר של שְׁדִּל' (מילוי האות **ריש** – אותיות **שרי**). האות **ר** היא האות המשותפת לאברם ושרי, נקודת החיבור וההשקה שלהם, לפני שה-י של שרי התחלקה ל-הה, ה אחת לאברהם ו-הה אחת לשרה – כעת, בתיקון, לכל אחד **הר**, "אברהם קראו הר", לשון הריון). סך הכל יש בסדר זה של האותיות שיוצאות מהדילוג למפרע 19 אותיות, כמנין האותיות בפסוק, אבל בפועל רק 10 אותיות מתוך 19 אותיות הפסוק משתתפות בדילוג הנ"ל. כמובן, כיוון שיש בדילוג 19 אותיות, אם נמשיך את הדילוג הלאה, לעולם יחזרו אותיות אלה (כנ"ל). כל האותיות בסדר החוזר עולות 754 שהוא חן פעמים **אחד** (שהוא גם ערך המלה חן במספר קטן). אמצע הסדר הוא אותיות **לרל** שערכן 260 או 20 פעמים **אחד**, ומסביבן 247 מכאן ו-247 מכאן וביחד 494 שהוא 19 (חווה) פעמים **הוי'**. מילוי 9 האותיות שמכל צד סביב ל-ר באמצע (שאינן לה זוג) עולה 779, **תשע"ט**, השנה שלנו (שהוא סוד יחוד **ישראל-רחל**). ענין החן (סימטריה) בסדר ובערכים שבו קשור במיוחד עם סיומה של פרשת בראשית, "ונח מצא חן בעיני ה'" (כל הפסוק **"ונח מצא חן בעיני הוי'"** עולה גם ערך "נתהי", המלה הראשונה בפסוק שלנו שבסוף פרשת נח). נח הוליד רק לאחר 500 (**פרו ורבו**) שנים (אין 'עקר' יותר ממנו בתורה), והוא הוליד מאין

הראשונה בתורה בראשי התבות **"את השמים ואת הארץ"**) היוצא מראשי התבות של המלים שאמר אליעזר עבד אברהם שקפצה לו הדרך, **"וְאָבֵא הַיּוֹם אֶל הָעֵינָן"** (בראשית כד, מב). ואמנם, ערך המלים הנ"ל, **"וְאָבֵא הַיּוֹם אֶל הָעֵינָן"** שווה **אלף יוד נון** (מילוי אין, כנ"ל). רק היום שווה **אין** (ראו הערה א). והנה, המלה "עין" הנה ממוצע בין אין ליש, סוד ההילולי, והוא סוד עין (לבוש לאין, לפי הכלל שהאות ע משמשת לבוש לאות א, כמו למשל ב"כתנות אור" – כפי שהיה כותב רבי מאיר המאיר עיני חכמים – שהפכו להיות "כתנות עור") בין "אין לה" ל"יש לה", וד"ל. **אין עין יש שווה אם הפנים שִׁמְחָה**.

כאשר ממשיכים את הדילוג הלאה, יוצא סדר כזה, שחוזר חלילה עד אין סוף:

בהמשך הדילוג אחרי יאר י-ה-ו-ה יש עוד י ונמצא **יאר י-ה-ו-ה-י** ששווה 247 או 19 (מספר האותיות בפסוק ובמחזור הדילוג השלם) פעמים **אחד** כאשר י-הוהי היינו שם

ט ובסוד הכתוב "אמרו צדיק כי טוב" שהצדיק (בכח קפיצת הדרך שבו) מחבר שמים וארץ. הבעל שם טוב אמר שעמל קשות עד שזכה להיות "אחיד בשמיא ובארעא" – אחד בשמים ובארץ. והיינו שהיה יכול להיות קשור למעלה בקדושה העליונה ובעת ובעונה אחת לקפוץ חזרה לארץ להזדהות ולהבין את מצוקתו של יהודי פשוט.

י שאר אותיות הפסוק עולות 1242 שהם ערך 6 צירופי **אור** וכן **שרה רבקה רחל לאה ציין** כנ"ל.

ההפרש בין 1442 ל-2718 הוא 1276 שווה חן פעמים 22 (חן במספר סדורי).

צורת הפסוק

כבר ראינו כמה פעמים שבפסוק שלנו חוה אותיות. בחכמת המספרים 19 הוא גם אחד ממספרי חוה (מספרי חוה הראשונים הם 1, 5, 11, 19, סדרה A028387 ב-oeis.org) וצורתם שני משולשים זהים שלהם קודקוד משותף. פסוקנו כמבואר הוא פסוק הקשור מהותית עם חוה – אם כל חי. נצייר את הפסוק כעת בצורת "חוה":

ו ת ה
 ש ר י
 ע ק
 ר
 ה א
 י ן ל
 ה ו ל ד

נתבונן בשבע אותיות האלכסון היורד מימין לשמאל: **ו ש ע ר א ל ד** שווים **תורה** אותיות **"ותהר"** (כנ"ל)². שלוש האותיות האחרונות באלכסון, **אלד**, הם שם קדוש (אחד מע"ב שמותיו הקדושים של ה'), שם הלידה (מתוך האין האלוקי, סוד רישא **דלא** אתידע). השורה העליונה (**ותהי**), הנקודה באמצע (**ר**) והשורה התחתונה (**הולד**) עולים ביחד 666 והוא 36 (**לאה**) במשולש וכו'. שאר האותיות עולות 776, והוא ערך **עקרות**, וכן **מהיטבאל** (האשה שבראשית עולם התקון) פנים ואחור (**מ מה מהי מהיט מהיטב מהיטבאל** **מהיטבאל** **מהיטבאל** **אל ל**). 776 הוא גם ערך **ביאת המשיח** וכו'.³

יב שאר אותיות הפסוק שווים 831, "בנמע הנמנעות" וכן **זרע זרע זרע** (זרע שווה **יצחק אבינו**, הזרע המתהווה מ"אין לה ולד").

יג ראה שער "ביאת המשיח" בסוד ה' ליראיו.

ממש וכן, **אין** בהכאת אותיות – **א** פעמים י פעמים ן שווה 500. והנה, פלא, המלה ה-500 בתורה (בראשית ב, ה) היא "[וְאָדָם] אֵין!" לבסוף מנח נולדו כל באי עולם (והוא כמו סכר מים שנפרץ שמתגברים מימיו ביותר).

והנה, כאשר נוסף את ערך הפסוק **"וְתֵהִי שְׂרֵי עֲקָרָה אֵין לָהּ וְלֹד"** שעולה 1442 לשלשת פסוקי ברכת כהנים **"יְבָרְכֶךָ י-הוה וַיִּשְׁמְרֶךָ. יָאֵר י-הוה פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחֲנֶךָ. יִשָּׂא י-הוה פָּנָיו אֵלֶיךָ וְיִשֹּׂם לָךְ שְׁלוֹם"** שערךם 2718 נקבל 4160 שהוא **צלם** פעמים הוי"ם⁴. סוד מספר זה התבאר באריכות בספרנו סוד ה' ליראיו שכן הוא ערךם של כל 13 המלים המהוות את פנימיות הספירות: **אמונה** [שווה **בנים**] **תענוג רצון בטול שמחה יחוד אהבה יראה רחמים בטחון תמימות אמת שפלות**:

אמונה	בטול
תענוג	חכמה
רצון	יחוד
כתר	דעת
שמחה	אהבה
בינה	חסד
יחוד	רחמים
דעת	תפארת
יראה	בטחון
גבורה	נצח
רחמים	אמת
תפארת	יסוד
בטחון	שפלות
נצח	מלכות

יא יש כאן 21, אהיה, תבות ו-79, דעה, אותיות – 100 כוללים.

נחזור למדרש הראשון:

עשר פעמים "אין לה" – הוה לה" בתנ"ך

והנה, בתנ"ך כולו יש 10 פעמים "אין לה" (ויש לומר שהם כנגד "עשר ספירות בלימה" – מבלי-מה, מבלי מהות אל מהות, ולפי סדר הספירות מכתר עד מלכות). בתורה יש שני "אין לה": "אין לה ולד", בפסוקנו. וההופעה השניה בפסוק, "וַיִּבֶת כֹּהֵן כִּי תִהְיֶה אֶלְמָנָה וְגִרְוֹשָׁה וְזָרַע אִין לָהּ וְשִׁבָּה אֶל בֵּית אֲבִיהָ כְּנַעֲוִיָּה מִלְחָם אֲבִיהָ תֹאכַל וְכָל זֶר לֹא יֹאכַל בּוֹ" (ויקרא כב, יג) ומשמע שעל ידי שהבת-כהן תחזור לבית אביה ותאכל מן התרומה היא תזכה להנשא שוב ולהוליד ילדים. וכן, חז"ל דרשו, "בת כהן" – כבתו של אברהם אבינו – "והו' ברך את אברהם בכל" – "בת היתה לאברהם אבינו ו'בכל' שמה".

אחר כך בנביאים כתוב אצל האשה השונמית, "אַבְל בֵּן אִין לָהּ וְאִישָׁה זָקֵן" (מלכים ב, ד, יד) והיא זכתה לבן על ידי ברכת אלישע¹. אחרי כן, "כִּי תִהְיֶה כְּאֵלָה נִבְלַת עֲלֶיהָ וְכִגְנָה אֲשֶׁר מִים אִין לָהּ" (ישעיה א, ל), אך כאשר תזכו תהיו כגנה אשר מים יש לה.

ההופעה הבאה היא, "צִיֵּן הִיא דִרְשׁ אִין לָהּ" (הפסוק המובא במדרש לעיל).

אחר כך, "הִתְפַּל צְפוּר עַל פֶּח הָאָרֶץ וּמוֹקֵשׁ אִין לָהּ" (עמוס ג, ה) שהוא לשון תמיהה, אלא בוודאי מוקש יש לה.

אחרי כן, "לָהּ אֶל נִמְלָה... אֲשֶׁר אִין לָהּ קֶצִין שְׁטֵר וּמִשָּׁל" (משלי ג, ז), אלא בחכמתה כאילו יש לה, כלומר שבפנימיות נפש "הוה לה".

ההופעה השמינית היא, "אַחוֹת לָנוּ קֶטְנָה וְשִׁדְדִים אִין לָהּ" (שיר השירים ח, ח) ופשיטא שלאחר זמן, כשתגדל, "הוה לה".

ההופעה התשיעית היא, "כָּכֹו תִבְכֶּה בְּבִילָהּ וְדִמְעָתָה עַל לַחֲיָהּ אִין לָהּ מִנְחָם" (איכה א, ב) אך עתיד להיות לה מנחם, על דרך "דרש אין לה" ועתיד להיות לה. אם נחזור לרגע לצורת חוה של "ותהי שרי עקרה אין לה ולד" ונחשב את ערך השורות בדילוג: **ותהי עק הא הולד** נמצא סכומן שווה 642 או **דרש מנחם**. אחרון חביב, "העשירי יהיה קדש להווי", בחינת מלכות – "וַיְהִי אִמֵּן אֶת הַדָּסָה הִיא אֶסְתֵּר בַּת דָּדוֹ כִּי אִין לָהּ אָב וְאִם וְהַנְּעָרָה יַפֵּת תֹּאֵר וְטוֹבַת מְרָאָה וּבְמֹות אֲבִיהָ וְאִמָּהּ לְקַחָהּ מִרְדְּכָי לֹו לְבַת" (אסתר ב, ז), והוה מרדכי לה במקום אב ואם – אב שחנך אותה ואם שהניק אותה בגשמיות ממש, כמבואר בחז"ל¹⁰.

והנה, 10 פעמים "אין לה" שווה 960 או ל פעמים **לב** (ועם הכולל עולה הכל **אל** ברבוע). כל 10 הלשונות: "**אין לה ולד**" (כתר) ו"**זָרַע אין לה**" (חכמה) ו"**בֵּן אין לה**" (בינה) ו"**מִים אין לה**" (חסד) ו"**דִרְשׁ אין לה**" (גבורה) ו"**וּמוֹקֵשׁ אין לה**" (תפארת) ו"**אין לה קֶצִין שְׁטֵר וּמִשָּׁל**" (נצח) ו"**וְשִׁדְדִים אין לה**" (הוד) ו"**אין לה מִנְחָם**" (יסוד) ו"**אין לה אָב וְאִם**" (מלכות) הכל עולה 4064 שהוא 32 פעמים 127 (המספר הראשוני ה-32) – החל משרה שחיה 127 שנה וכלה באסתר (בתה של שרה אמנו) שמלכה על 127 מדינות!¹⁰

טו מכאן ראייה לדעת הט"ז (מובא בחכמת שלמה בתחלת אבן העזר) שכל המגדל יתום ויתומה כאילו ילדו ממש, וראו טעם מצוה.

טז 127 פעמים 32 מתחלק ל-1 פעמים "אין לה" (30 פעמים 32) ועוד 97 (מהיטבאל – אשת עולם התיקון כנ"ל) פעמים 32.

יד **ולד-זרע-בן** שווה 9 פעמים **אם**, ממוצע שלש המלים שווה **אם-אם-אם**, 'חזקה' של **אם**, לשון רחם, כנ"ל.

הַכִּי גְבוּהַ, הַכִּי נְאוּךְ. המדור לילדים

שְׁלוֹם יְלָדִים!

עֲמֵדָה אַרְוֹת סוּסִים גְּדוֹלָה וּלְצִדָּה כְּרַפְרָה מְהַדְרֵת. גַּם בְּגָדָיו הָיוּ מְכַבְּדִים וְהַדְוִירִים, וְאֶפֶּילוּ נִעְלָיו הָיוּ עֲשׂוּיֹת זָהָב טָהוֹר. מְסַפֵּר שֶׁאֶפֶּילוּ הַצָּאֵר הָרוֹסִי הַחֵל לַחֲשֵׁשׁ מִגְדָּלְתוֹ וְהִנְהִיגְתוֹ שֶׁל רַבִּי יִשְׂרָאֵל עַד שֶׁשָּׂם אוֹתוֹ בְּמַאָסָר, מְמַנּוּ נִמְלֵט רַבִּי יִשְׂרָאֵל כֶּעֶבֶר זָמַן מָה, וַיְבָרַח אֶל מַחוּץ לְמַדְינָה, כְּשֶׁצָּבָא הַצָּאֵר רוֹדֵף אַחֲרָיו.

הַנְּהִיגָה זוֹ לֹא הִיְתָה מוֹבִנֶת לְרַבִּים – מֵה פֶּשֶׁר הַמְלָכוּתִיּוֹת הַזֹּאת מְדוּעַ הוּא אֵינוֹ נוֹהֵג בְּצִנְיָעוּת? אֵךְ לְרַבִּי יִשְׂרָאֵל הִיְתָה אֵת דְּרָכּוֹ שֶׁלוֹ בְּקִדְשׁ. מְסַפֵּר שֶׁפַּעַם אַחַת הִגִּיעַ אֶחָד הַצְּדִיקִים לְבִקְרֹ אוֹתוֹ, וַיִּכְשַׁעְבְּרוּ יַחַד לִיד אֹרְוֹת הַסּוּסִים שֶׁאֵל אוֹתוֹ רַבִּי יִשְׂרָאֵל: "מֵה דַעְתָּךְ עַל הַסּוּסִים הַיְפִים שְׁלִי?" אוֹתוֹ צְדִיק, שֶׁלֹּא אָהֵב אֵת הַנְּהִיגַת הַמְלָכוּת, עָנָה לוֹ בְּפִסּוּק מְסַפֵּר קֹהֶלֶת: "גַּם זֶה הִבְל" – כֹּל הַסּוּסִים הָאֵלוּ הֵם הַבְּלִי עוֹלָם הַזֶּה. רַבִּי יִשְׂרָאֵל עָנָה לוֹ: נָכוֹן! הִבְל בְּרָאשֵׁי תִבּוֹת "הַכֵּל בְּרָא לְכַבּוֹדוֹ"...

מַלְכוּת וּשְׁפֹלוּת

לֹא הִרְבֵּה יָדְעוּ, אֲבָל אוֹתָן נִעְלָים יִקְרָתִיּוֹת שֶׁנְּעוֹלוֹת לְרַגְלָיו הָיוּ לְלֹא

"וַיַּעֲקֹב הַלֵּךְ לְדַרְכּוֹ!" כֹּה הִכְרִיז הַגַּבַּאי בְּמוֹצָאֵי שַׁבַּת בְּרָאשִׁית. אַחֲרֵי שֶׁאֶסְפְּנוּ מְלֵא חֲפָנִים שְׁפַע בַּחֲגִים אָנּוּ יוֹצְאִים לְדַרְגָּה, לַחֲרֵף הָאָרֶץ. וְהַשְּׁנָה הַדַּרְגָּה אֲרוּכָה בְּמִיחָד, כִּי יֵשׁ לָנוּ פַּעַמִּים חֹדֶשׁ אֶדָר...

הַכֵּל בְּרָא לְכַבּוֹדוֹ

בְּיוֹם שְׁשִׁי (ג' מֵרַחֲשׁוֹן) חָל יוֹם הַהַלּוּלָה שֶׁל צְדִיק גְּדוֹל מְאֹד – רַבִּי יִשְׂרָאֵל מְרוֹז'וֹן. רַבִּי יִשְׂרָאֵל הִיָּה נִכְדוֹ שֶׁל רַבִּי אַבְרָהָם הַמְּלֵאָךְ וְנִין שֶׁל הַמַּגִּיד מְמַעֲזְרִיטֵשׁ. לְרַבִּי יִשְׂרָאֵל הִיָּה קֶשֶׁר מִיחָד עִם הַרְבֵּי מְלִיּוּבָאוּיֵטֵשׁ דָּאָז, הַצֶּמַח צְדִיק, שֶׁהִיָּה מְכַנֶּה אוֹתוֹ בְּאִידִישׁ 'דְּעַר הַיִּילִיגְעַר רוֹז'ינְעַר' (הַרוֹז'ינְעַר הַקְּדוֹשׁ). קֶשֶׁר זֶה הִיָּה הַמְשֻׁבֵּל לְקֶשֶׁר הַחֵם בֵּין הַסְּבִים שֶׁל הַשְּׁנַיִם – רַבִּי אַבְרָהָם הַמְּלֵאָךְ וְאִדְמוֹ"ר הַזָּקֵן – שֶׁלְמַדּוֹ יַחַד בְּחִבְרוֹתָא כְּאֶשֶׁר הָיוּ אַבְרָכִים צְעִירִים בְּבֵית הַמְּדַרְשׁ שֶׁל הַמַּגִּיד מְמַעֲזְרִיטֵשׁ.

לְרַבִּי יִשְׂרָאֵל הִיְתָה הַנְּהִיגָה מְאֹד מִיחָדָת, שֶׁהִיְתָה יוֹצֵאת דַּפֵּן בֵּין הַצְּדִיקִים. הוּא נִהַג כְּלַפֵּי חוּץ בְּגוֹנֵי מְלָכוּת. הַבֵּית שֶׁלוֹ הִיָּה נִרְאָה כְּמוֹ אֲרָמוֹן מְפָאָר, בְּחִצְרוֹ

בית. נכון שהוא זה שקובע ומחליט לכלם ולכן הוא מתנשא על העם, אבל הוא מרגיש שכל הגדולה שזכה לה היא אגן ורק שליחות שמחייבת אותו לפעל בניתר שאת ובאחריות רבה. לכן פאטר הוא בא לשפוך את נפשו בתפלה לפני ה' הוא אומר על עצמו "אנכי תולעת ולא איש...".

אגב, אתם מכירים עוד משהו שמתרומם לגבה ואחר כך יורד נמוך? מי שישב על שפת הים זמן ממשך בטח מכיר את התופעה. גבה פני הים משתנה מזמן לזמן. פאטר המים נמצאים בשיא הגבה אנו קוראים לך גאות וכאשר הם יורדים לשיא הנמיכות אנו קוראים לך שפל. בדייק התכונה המבוקשת של המלה. מזהים את הקשר בין המושגים? עוד לא נחשפתם? בדקו את חשבון הגימטריא של שתי המלים...

גם אני מלך

בשבוע שעבר למדנו שגם כל אחד מאתנו חדש ומתחדש בכל רגע. היום נשים לב לעוד דבר: כל אחד מאתנו הוא גם מלך. הכחות שלי, התכונות שלי, המחשבות והרגשות שלי – כלם בעצם הם העם עליו אני מולך. אני מחליט על עצמי כיצד אתנהג היום בלמוד התורה שלי, בקיום המצוות, ביחס שבין אדם

סוליה. פעם, לאחר שעמד עם חסידיו על השלג בזמן קדוש לבנה במוצאי שבת, הבחינו שבמקום בו עמדו רגליו על הקרח הקפוא מבצבצים כתמי דם. הוא בעצם עמד יחף בנעלים חסרי סוליה. למעשה היה רבי ישראל נוהג כלפי חוץ במלכותיות ובהדר, אבל בפנים, היכן שאף אחד לא רואה, היה נוהג בפשטות רבה ואף סובל ומצטער.

מה פשר הנהגה שכזו?

בדרך כלל מי שמקבל לידו תפקיד חשוב מתמלא בגאווה. הוא המחליט והוא הקובע ולכן כלם צריכים להקשיב אליו. אבל אצל מלך יהודי צדיק, כמו למשל דוד המלך, זה בדיוק הפוך. ככל שהתפקיד גדול וחשוב יותר כך הוא מרגיש את עצמו קטן ושפל יותר. הוא אומר לעצמו "מדוע דוקא אני זכיתי לך? מה בדיוק מיחד בי? למה ה' בחר דוקא בי לתפקיד?".

מה שמעניין הוא, שהשפלות של המלה לא גורמת לו בטלנות או רפיון במלוי תפקידו. בדיוק ההפך, ככל שמרגיש פמה הוא קטן – כך הוא מתמלא מרץ וחשק לפעל לשם שמים, לכבוד ה'. דוד המלך לחם ונצח במלחמות גדולות ובגבורה רבה וכבש את כל ארץ ישראל מתוך מטרה אחת ויחידה – לבנות לה'

אָבֵל לֹא נִשְׁכַּח: אֶת הַכּוֹחַ קִבְּלֵנוּ מֵה'
 לֹא בְּזִכּוֹת עֲצָמָנוּ, אֲלֵא בְּמִתְנַת חַנּוּם כְּדֵי
 לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם, וְהַכֵּל לְכַבּוֹדוֹ יִתְבַּרֵּךְ!
 "כִּי מִמֶּה הַכֵּל וּמִיָּדָה נִתְּנֵנוּ לָךְ"
 חֲרֹף בָּרִיא וּפּוֹרָה!

רַי

לְחַבְרוֹ - עִם הַחֲבֵרִים וְהָאֲחִים.
 כְּמוֹ הַמְּלָךְ, לְכֹל אֶחָד מֵאֲתָנֵנוּ גְאוּת
 וְשִׁפְלָה. לְכֹל אֶחָד יֵשׁ תַּפְקִיד מֵיָחַד בְּעוֹלָם
 וּמְשִׁימוֹת שְׁעָלָיו לְבַצֵּעַ. אֶת הַשְּׁלִיחוֹת
 נְבַצֵּעַ בְּקוֹמָה זְקוּפָה, בְּגָאוּת (כֵּן, בְּדַרְכֵי
 ה' אֶפְשָׁר לְהִתְגַּאוֹת), בְּמֶרֶץ וּבְחֵייוֹת,

שאלת השבוע:

אֵלֵינוּ תְּכוֹנוֹת לּוֹמְדִים מֵהֵימָּה וְכִיצַד נִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן לְעִבּוֹדַת ה'?
 בֵּין הַפּוֹתְרִים נְכוֹנָה אִגְרָל פָּרַס. אֶת הַתְּשׁוּבָה יֵשׁ לְשַׁלַּח לְכַתְּבַת הַדְּאָר
 הָאֶלְקָטְרוֹנִי maosime@gmail.com עַד יוֹם שְׁלִישֵׁי הַקְּרוֹב.

אם אתם מחפשים חינוך פנימי-חסידי בדרך הבעל-שם-טוב ותלמידיו, לימוד ברמה גבוהה,
 אווירה חמה ואישית, לימוד על טהרת הקודש מתוך תכניות לימוד מקוריות,

מוסדות 'תורת חיים' זה המקום בשבילכם.

ההרשמה לשנה"ל תש"פ בתלמוד תורה 'תורת חיים' ובביה"ס לבנות 'יעלת חן', כבר החלה.

מקומות אחרונים לשנה"ל תשע"ט. התקשרו עוד היום **052-6287000**

השבוע מדור "ברכות בחשבון" מורחב מהרגיל. לעומת הנגלה שבתורה, הנסמך כמעט באופן מוחלט על ההבנה הלשונית של דברי התורה, פנימיות התורה – החושפת את רבדיה הפנימיים של תורת ה' – עושה שימוש גם בצד הכמותי של המלים בתורה. כתוצאה מכך, פנימיות התורה מתבססת במדה רבה על ממד הרמז שבתורה הכולל את החשבונות והגימטריאות.

ניתוח הממד הכמותי שבתורה מתחיל מספירה, וכלשון הגמרא, "לפיכך נקראו הראשונים סופרים, שהיו סופרים כל האותיות שבתורה". משם עוברים לחישוב הערך של מלים ושל ביטויים. ככל שמעמיקים בלימוד סוגיה על דרך הרמז, כך מתגלים מושגים ורעיונות מרכזיים המופיעים בדמות מספרים ותופעות מתמטיות החוזרים שוב ושוב.

במדור השבוע עיון רחב ויסודי המתחיל ממדרש על אחד מפסוקי הפרשה, מדרש החושף אבן בנין בדרך חשיבתו של הבעל שם טוב הקדוש ביחס לאין האלוהי. ככל שמעמיקים במדרש הראשון, נשזר לו חוט ארוך של קשרים – הן רעיוניים והן מתמטיים – השופכים עוד ועוד אור על המדרש ועל הרעיון הגנוז בו, ואור שבעת הימים הגנוז בתורה הולך ונגלה בבחינת "סוד ה' ליראיו".

מעוניין להצטרף לצוות המפיצים של **ואביטה?**

רוצה להצטרף לתפוצת המייל שלנו ולקבל את כל ההודעות והשיעורים?

שלח מייל לכתובת: **itiel@pnimi.org.il**

רוצה לשמוע את שיעורי וניגוני הרב? התקשר לפנימי-פון במספר **079-9211452**

לפניות בנושא העלון: **052-4295164**

pnimi.org.il